

קעא

ויואל משה

קה

והנה זה ודאי שאותו "בית הכנסת" הוא בית מינים, שמלבד שיותר מתשעים אחוזי המה מינים ואפיקורסים גמורים לכל הדיעות, ומתכנסין לשם בדעה זו לחשוב מחשבות באיזה אופן לעקור תורה ח"ו, וכל התיסדותה של אותו הכינוס הממשלתי עם כל חוקי' ומשפטי' מעשי' ועניני' הכל הוא כפירה גמורה בתורה"ק, ומשם מאותו הבית והכינוס מתפשט מינות וכפירה לכל העולם, ובפרט לארץ ישראל, ובחוקי החינוך היוצאים מאותו הכנסת מטמאים כל הילדים במינות וכפירה ר"ל, ובשאר עניניהם וחוקותיהם מטמאים רוב העם הקטנים עם הגדולים, וצריכין לרחמי שמים להותיר לנו שריד, ממש לא הי' בית מינות כזה בעולם מיום הוסדה ארץ, וא"כ הכניסה שם בלבד אף אם אינו עושה שם מאומה ואינו משתתף עמם כלל הוא חמור מאד, כמבואר בגמרא שבת דף קט"ז שאפילו אדם רודף אחריו להורגו ונחש רץ אחריו להכישו נכנס לבית ע"ז ואינו נכנס לבתייהן של אלו, שהללו מכירין וכופרין, והללו אין מכירין וכופרין.

אולם צריך לבאר זאת, דלכאורה נתקשיתי בדבר למה לא הביאו זה הפוסקים הלא היא מימרא בש"ס שלא מצינו חולק עלי, ומה שאמרו בגמרא שם דשמואל אויל לבי אבידן, כבר כתבו התוס' במס' ע"ז דף י"ז ע"א ד"ה הרחק על מה שהביאו שם בש"ס על מינות הקרא דהרחק מעלי' דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה דמה שהי' אמוראי דאולי לבי אבידן לא הי' שם מקום מינות אלא מקום ויכוח ומתקבצים שם חכמי עכו"ם ונושאים ונותנים בדינים, ופליגי שם על פי' רש"י שפי' שהוא מקום עכו"ם. אמנם גם לדעת רש"י ע"כ שלא הי' שם עכו"ם ממש שהרי לבי נצרפי כולי עלמא לא אולי יען שהי' שם ע"ז, וע"כ שאותו בי אבידן לא הי' בית ע"ז, וצ"ל לדעת רש"י שהיו מתוכחין שם אודות משפטי הע"ז שלהם, ובאפיקורס עכו"ם אמרו חז"ל דע מה שתשיב דרך עם אפיקורס ישראל אסור להתווכח כמבואר בגמרא, ובחולין דף י"ג ע"ב שאמרו אין מינין באומות עכו"ם, פי' רש"י ז"ל אין תורת מין על מין של עכו"ם, אלמא דאף שמין הוא אין עליו דין המינין, ולהתוס' ז"ל לא נחא להו גם בזה שיהי' היתר ליכנס לבית שמתווכחין שם בעניני ע"ז אף אם הוא באומות, ויהי' איך שיהי' אין הפלוגתא בזה אלא בבית עכו"ם, ור"ט שהחמיר כ"כ קאי על בתי המינין שב ישראל כמו שכתב בפירוש הטעם לחלק בין בתי מינין לבתי עכו"ם, שאלו מכירין וכופרין ואלו אין מכירין וכופרין, ואם כן לא מצינו חולק עליו באיסור הכניסה לבתי מינין, אף במקום סכנה

ויוא 5 משה

קעב

ממש, וצ"ע למה לא הביאו זה הפוסקים. גם מה שהתיר ליכנס לבית עכו"ם מפני הסכנה דין זה מובא בטוש"ע סס"י קנ"ז, ומדברי הרשב"א המובא בטור סי' קמ"ט נראה שאסור, וכתב הבי"ח שם שהיא פלוגתא, וצריך להבין כיון שהיא גמרא ערוכה כאן בדברי ר"ט שמותר, האיך פליגי בזה האוסרין בגד דברי הגמרא, גם המתירין כולם הביאו מקור ההיתר מתשובת הרא"ש כלל י"ט, והרא"ש כתב מסברא להתיר, ושום א' מהפוסקים לא הביאו שההיתר מבואר בגמרא, וצ"ע לכאורה.

קו

והנה מה שלא הביאו דברי ר"ט שאסור ליכנס לבית המינים אף במקום סכנה ממש חשבתי אפשר עפ"י דברי הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות מס' ברכות פ"ד על המשנה דר' נחוניא בן הקנה ה' מתפלל וכו' כתב שם אלה התפלות חובה על כל מי שיכנס בבית המדרש לקרות שהרי לא אמר בכניסתו מה ה' אומר כדי שיהי' סיפור למה שהי' אומר רנבה"ק ואז יהי' רשות בידינו, אבל אומר בכניסתו מה הוא אומר ר"ל כשיכנס לביהמ"ד מה חייב לומר, עכ"ל. הרי שאלו לא ה' בש"ס הלשון מה הוא אומר שנשמע מזה חיוב לא היו מביאין מזה ראי' להלכה ממה שאמר רנבה"ק כי אפשר לגרמי' הוא דעביד ממדת חסידות שהרבה בתפלות ואינו להלכה, וכעין זה הביא הש"ך בסי' רמ"ו סק"ח על הך דינא שאסור ללמוד מרב שאינו הגון ובגמרא חילקו בזה בין גדול לקטן שהרי ר"מ למד תורה מפי אחר, וקשה על הרמב"ם וסייעתו שכתבו סתם שאסור ולא חילקו בין גדול לקטן. והביא שם הש"ך בשם מורו לתרץ דמדקאמר ר"ל ר"מ קרא אשכח ודרש משמע ר"מ סבירא ל' הכא ואנן לא קי"ל כוותי', וכה"ג כתבו התוס' והרא"ש בפ"ק דחולין גבי ר"מ לא אכיל בישראל.

והנה לא הבנתי ראייתו מחולין שהרי שם אמרו ר"מ דחייש למיעוטא, ובזה ודאי פליגי רבנן עליו בכ"מ בש"ס דלא חיישי למיעוטא, וא"כ אין זה דומה להכא דלא מצינו פלוגתא לומר מעצמינו דפליגי עליו. ושוב ראיתי באוה"ח הק' פ' ראה עה"כ שמור ושמעת שהביא תי' הנ"ל מהב"ח ודחה אותו מחמת קושיא זו שהקשתי ומסיק העיקר דלכן לא חילקו הרמב"ם וסייעתי' בין קטן לגדול דכיון שחילוק זה בין קטן לגדול כתבו בזמן הש"ס לכן אין לחלק בזה עכשיו דאפשר גדול שבזמן הזה ה' קטן בזמן הש"ס, ותי' זה הוא גם בש"ך, אמנם אעפ"כ דברי הרמב"ם ז"ל בתפלת רנבה"ק נוחא דהיכא שמספרים מאיזה

קעג

ויואל משה

תנא שעשה מעשה להקל, כגון בר"מ שלמד תורה מאחר דע"כ סבר שמותר מצד ההלכה דאליכ לא הי' מקיל לעצמו, וכיון שסובר כן להלכה אין לנו לעשות פלוגתא עליו מעצמינו, והכרח לתרץ שבגדול שבזמן הש"ס הי' באמת מותר, אבל היכא שמספר חומרא מאיזה תנא כגון בתפילת רנחבה"ק שאפשר הוא בעצמו סובר שאינו חובה אלא התפלל ממדת חסידות ולואי שיתפלל כל היום א"א ללמוד מזה הלכה והוצרך לומר שמדשון הש"ס מה הוא אומר משמע חובה.

ולפי זה אולי אפשר לומר גם כאן דז"ל הש"ס שאמר ר"ט על ספרי המינים שאם יבואו לידי שאני אשרוף אותם ואת האזכרות שבהן, שאפילו אדם רודף אחריו להורגו ונחש רץ אחריו להכישו נכנס לבית ע"ז ואין נכנס לבתיהן של אלו, והנה בתחלת המאמר בשריפת ספרי המינים מבואר בפירוש שאמר זה על עצמו שהוא הי' עושה כן, ונראה גם מסוף דברי המאמר שאמר אדם רודף אחריו ולא אמר שרודף אחר אדם אלא סתם אחריו, ולא ידענו מי הוא, משמע דקאי על תחלת המאמר שכוונתו על עצמו, אלא שלא אמר זה שם בהדיא שלא רצה להוציא אותה קללה מפיו על עצמו שרודף אחריו להורגו ונחש להכישו, אבל כל המאמר מיירי ממה שהוא הי' עושה בעצמו. שוב ראיתי שכן מבואר בדברי רש"י ז"ל בפי' שעל עצמו אמר כן, ואם כן אין ראוי מזה להלכה, דל"מ לדעת הפוסקים דכל אדם רשאי למסור נפשו אף במקום שאינו מחויב אלא אפילו לדעת הרמב"ם אדם גדול חסיד וי"ש מותר למסור נפשו עי' ש"ך סי' קנ"ז ס"ק ב' וא"כ אפשר דר"ט לגרמי' הי' עושה כן מרוב חסידותו אף שאינו סובר כן להלכה שיהי' חובה על כל אדם לכן לא הביאוהו הפוסקים, אלא שהדין שברישא בשריפת דברי המינים, שהוא בש"ס גם במקום אחר, זה הביאו להלכה ועדיין צ"ע. גם קשה דאם הוא כן שדחאו זה מהלכה מחמת דר"ט אך לגרמי' הוא דעביד, הי' להם להביא הדין דמותר כמו שהביאו הדין דמותר ליכנס לבית ע"ז מפני הסכנה, דעכ"פ בבית מינים הוי רבותא יותר להתיר מבבית ע"ז כיון דחזינן דר"ט החמיר יותר בבית מינים אף במקום סכנה, וממ"נ קשה למה שתקו לגמרי בדין זה ולא אמרו לא איסור ולא היתר.

קז

ובמה שאמר נכנס לבית ע"ז, הנה הטור סי' קמ"ט הביא דעת הרשב"א שאסור ליכנס לחצר אליל ואפילו לדבר עם א' מהם, ואפשר אפילו על עסקי

ויואל משה

רבים, ואפילו על פיקוח נפש אסור ליכנס לשם כדאמרינן גבי מעיין המושך מים לפני אליל שלא ישתה אפילו מאית אי לא שתי, ע"כ. וביאר הפרישה שסברתו דליכנס לבית עכו"ם מפני הסכנה הוא דמי לשתיית מים שאסרו אף אם הוא פק"נ. ולפי זה לא קשה עליו ממה שהתיר ר"ט ליכנס לבית ע"ז במקום סכנה דכיון דלדעתו הוא מוכרח מאותה הסוגיא שבע"ז דף י"ב במעיין המושך שאסור אף במקום סכנה א"כ לדעתו ע"כ אותה הסוגיא חולקת על ר"ט בזה ולית הלכתא כוותי, וכתב הב"ח בסי' קמ"ט שהרא"ש בכלל י"ט שמתיר במקום סכנה חולק על הרשב"א וסובר כמ"ש הר"ן שם דהיכא דאיכא סכנה ממש מותר, וכי אמרינן דאי לא שתי מאית לא מאית ודאי אמרינן, אלא שאפשר לבוא לידי סכנה שאם לא ישתה עכשיו שמא ימות בצמא קודם שימצא מים, וכן כתב הב"ח בסוף סי' קנ"ז שהטור והשו"ע מתירין לברוח לבית העכו"ם מפני הסכנה כשיטת הרא"ש והר"ן שחולקין על הרשב"א. ובדרך זה הולך גם הגר"א בסי' ק"נ ס"ק ד' שכתב שהרשב"א והטור סי' קמ"ט שאוסרין חולקין על הר"ן, גם כתב על הר"ן שדבריו דחוקים והביא ראיות נגדו וסייב כ"ז שלא כדברי הר"ן, ונראה מדבריו שפסק לאיסור דלא כהשו"ע ס"ס קנ"ז שמתיר.

אבל בעיקר הענין מה שעשו בזה פלוגתא בין הרשב"א להרא"ש והר"ן לא הבנתי שהרי הטור בסי' קמ"ט הביא בסתמא דברי הרשב"א שאוסר ובס"ס קנ"ז הביא בסתמא דעת הרא"ש שמתיר, ונמצא שהטור סותר את עצמו. גם כיון שבסי' קמ"ט הביא דברי הרשב"א ז"ל למה לא הביא שם במקומו שאביו הרא"ש ז"ל חולק עליו, ואין דרכו להניח דעת אביו הרא"ש ז"ל שלא להביאו כלל. ודוחק לומר שסמך על מה שיכתוב אח"כ בסי' קנ"ז. אמנם לד' הפרישה בסי' קנ"ז אות ו' שאין בזה סתירה בדברי הטור ולא פלוגתא בין הרשב"א והרא"ש דכתב לחלק דשאני התם גבי שתיית מים שהרואה אינו יודע שמשום פקוח נפש נכנס שם שהוא צמא כ"כ, לכן אסור, משא"כ כאן שרואין שרודפין אחריו להורגו זכה"ג מותר. גם הטו"ז בס"ס קנ"ז ס"ק י"א כתב לחלק באופן אחר דהתם בסי' קמ"ט מיירי שהולך שם לדבר עם השר וכיצא בו דעביד מעשה, וזה אסור אף במקום פק"נ. משא"כ כאן דמיירי שבורח לשם ויהי' שם שב ואל תעשה אין זה אלא הרחקת הנזק ומותר בפק"נ. והגם שהטו"ז סובר בלא"ה שיש פלוגתא בדין זה כמו שכתב שם שתולה בדיעות שבסי' קנ"ה אם מותר להתרפאות בעלין סתם, מכל מקום נראה דלא גיחא ל' לאימר שז"א פלוגתא בין הרשב"א והרא"ש, יען שהטור הביא שניהם בסתמא אין לעשות סתירה בדבריו כנ"ל. והנה גם בדברי הרא"ש בתשובה כלל י"ט סי' י"ז שעל אותה

קעה

ויואל משה

התשובה סמכו כל המתירין כתב שם בפ"י טעם ההיתר דמה שניצל בבריחתו לאותו הבית אין זה משום כח ועילוי שיש בעכו"ם, ובשביל זה לא אתי למימשך אבתרי'. ונמצא לפי"ז שאם כניסתו לשם הוא באופן של חשיבות ועילוי להם לכולי עלמא אסור אף במקום פק"נ ממש והוא ביהרג ואל יעבור.

קח

והיוצא לנו מכ"ז לדינא שבמקום שאין סכנה כלל בודאי שאין שום היתר לכל הדיעות ליכנס לשם, שהרי כולם כתבו טעם ההיתר בשביל שהוא פק"נ ובשום פוסק שבעולם לא הותר ליכנס לבית עכו"ם אלא כשהוא בורח ממיתה, ולולא זאת אף לעבור נגד פתחה אסור כמבואר בגמרא ע"ז דף י"ז דבי ר"ח ור"י הוי קאזלי באורחא מטו להנך תרי שבילי חד פצי אפיתחא דעכו"ם וחד פצי אפיתחא דבי זונות אמר להו חד לחברי' ניזיל אפיתחא דעכו"ם דנכיס יצרי', א"ל אידך ניזיל אפיתחא דבי זונות. וכתבו שם התוס' ד"ה ניזיל שמכאן יש ללמוד שיש להרחיק מפתח עכו"ם כל מה שיכול, שהרי ה"י רוצה ללכת יותר אפיתחא דבי זונות, ומכש"כ ליכנס לתוכה ודאי אסור. וז"ל הרמב"ם בפירוש המשניות פ"ק דע"ז דף י"א שכל עיר של אומה שיש להם בה בית תיפלה שהוא בית עבודת כוכבים בלא ספק אותה העיר אסור לעבור בה בכוונה, וכש"כ לדור בה, אבל אנחנו תחת ידיהם בעוונותינו ושוכנים בארצם אנוסים ונתקיים בנו מה שנאמר ועבדתם שם אלהים אחרים וגו', ואם העיר דינה כן ק"ו דין בית עכו"ם עצמו שהוא אסור לנו כמעט לראותו וכש"כ ליכנס בו. אמנם במקום פק"נ ממש מותר לדעת הרא"ש והטוש"ע בסס"י קנ"ז, ולדעת הפרישה לא התירו אלא כשהכל רואין שהבריחה לשם ה"י בשביל להנצל מההריגה, ולדעת הטו"ז יש תנאי אחר שלא התירו אלא כשהוא שם רק בשב ואל תעשה ולא לדבר עם איזה שר וכדומה, ולדעת הר"ן שכתב הב"ח שהעיקר כדבריו ושגם הרא"ש סובר כן אין היתר אלא בפק"נ ודאי, לא כשיש ספק שמא יהי' פק"נ, ולדעת הגר"א לעולם אסור, ולכל הדיעות אין שום היתר אלא אם כניסתו הוא באופן שאין בו עילוי להעכו"ם שכן מבואר בתשו' הרא"ש.

קט

ומעתה ניחוי אנן בנ"ד בדין כניסה לבית המינים שקורין אותו כנסת, דהנה זה ודאי ברור בלי שום ספק שא"א להקל יותר בכניסה לבית מינים מכניסה לבית עכו"ם, שהרי אף אם נימא דאין הלכה כר"ט שהחמיר יותר

ויואל משה

קעו

בבית מינים שהוא ביהרג ואל יעבור אף במקום שמותר בבית עכו"ם מדלא הביאוהו הפוסקים, זה אפשר לומר על מה שהוא מותר בבית עכו"ם שמותר גם בבית מינים, אבל היכא שגם בבית עכו"ם אסור ודאי שאין לומר סברא מהופכת לגמרי מר"ט שבית מינים קיל יותר דמה שהוא אסור גם בבית עכו"ם אין צורך עוד לכתוב בפוסקים שגם בבית מינים הדין כן דכל שכן הוא והכל יודעין דחמיר יותר בית המינים מבית עכו"ם דשאני מינות דמשכי.

ובגמרא ע"ז דף י"ז אותו המ"ד שאמר ניזיל אפיתחא דבי עכו"ם אמר הטעם דנכיס יצרי' ופירש"י ז"ל נשחט יצרא אנשי כנה"ג בקשו רחמים ונמסר בידם והרגוהו, לכן אמר ניזיל אפתחא דהאי שבילא דהוי ב' ע"ז ולא ניזיל אפיתחא דבי זונות שלא ישלוט בנו יצה"ר, ואעפ"כ אמר אידך שלא ליזיל אפתחא דבי עכו"ם, ולמדו מזה התוס' עד כמה שצריך להתרחק מפתח עכו"ם שהרי ה' רוצה ללכת יותר אפתחא דבי זונות, והרבותא שיש בזה הוא דאף שבדאי איסורא דע"ז חמירא מזונות מ"מ לענין לעבור דרך פתח ביתה גרע בזנות בשביל שיש שם יצה"ר ואעפ"כ מחמת חומר ע"ז החמיר יותר בפתחא דבי ע"ז וא"כ מכש"כ מינות דאית ב' תרתי שהוא חמור יותר אף מע"ז וגם היצרא דמינות בוער ומושך, ומלבד הטעם שאמר ר"ט על גריעותא דמינים מעכו"ם בשביל שמכירין וכופרין כתב עוד הרמב"ם בפ"י מה' ע"ז דלכן חמורין האפיקורסין מישראל מהעכו"ם שיש בהם דין מורידין ולא מעלין שאינו כן בעכו"ם בשביל שמסירין את העם מאחרי ה', ובס' המורה כתב שבעצם הענין גרועים המינים מהעכו"ם, שהמינים אינם מאמינים כלל באמונת הבורא ית"ש, והעכו"ם מאמינים עכ"פ במציאות הענין אלא שטועין ומחליפין.

עכ"פ לדינא במקום שאין פק"נ ממש ודאי דאין שום היתר אף לעבור אפיתחא דאותו הכנסת שהוא בית מינים, ומכש"כ ליכנס לתוכו, ואף לראותו אסור כמו שהבאתי מהרמב"ם ז"ל בבית עכו"ם, ומכש"כ בבית מינים שחמור יותר וגם מושך ר"ל, אבל במקום סכנה הוי תלוי בדיעות וחילוקים שהבאתי למעלה בבית ע"ז, אבל כ"ז הוא כשהכניסה לשם הוא אך להנצל מהריגה ע"ד שאמרו בגמרא שרודף אחריו להורגו ונחש להכישו שאין בזה עילוי וחשיבות להם, אבל אם הוא באופן חשיבות ועילוי להם הוי לכו"ע באיסורא דיהרג ואל יעבור, כמבואר כ"ז לעיל, אשר ע"כ הנכנסים לשם ליתן להם עילוי וחשיבות של שרי מלוכה הוא איסורא שאסור לעשות כן אף בשביל להנצל מהריגה, ומכש"כ אלו ההולכים שם להשתתף עמם ולהתקשר עמהם

קעז

ויואל משה

בשבועה ונותנים הודי' לחלקם שזכו לאותה המלוכה ר"ל, כבר בתחלת הכניסה בלבד עוברים באיסורא דיהרג ואל יעבור. ובאמת אף מה שכתבתי דאפשר אין הלכה כר"ט אין זה דבר ברור, דכיון שלא הזכירו הפוסקים מזה מאומה, גם לא ראיתי בשום מקום מהגדולים לדבר מזה, לא נוכל לידע דבר ברור, ואולי יש בזה איזה תי' שלא עלה על דעתי עדיין, וקשה להחליט היתר נגד המבואר בגמרא ולא מצינו בשום מקום בהיפך, אלא שבשביל שאין לי דבר ברור לא כתבתי לצרף זה, אבל לו יהא שאין הלכה כר"ט, הדברים ברורים כמ"ש.

קי

שוב התבוננתי דאפשר לתרץ מה שלא הביאו הפוסקים הך דינא דר"ט בבית מינים דכבר הבאתי שהיא פלוגתא בין הראשונים אם מותר ליכנס לבית ע"ז להנצל מן הסכנה, והרבה אוסרים. וקשה לכאורה הלא גמרא ערוכה היא בר"ט שאמר נכנס לבית ע"ז אלמא דמותר, וכתבתי לעיל לתרץ, אבל גם על הרא"ש בתשו' שהתיר שמשם מקור הדין בשו"ע סי' קנ"ז המעיין בתשו' הרא"ש יראה שטרח לבאר טעם ההיתר מכח סברא, וקשה טובא למה לא העיר מאומה שיש מקור להיתר זה בגמ' ערוכה. ואפשר לומר דבתשו' מהר"ם שיק או"ח סי' ש"ד כתב לו הגאון בעל מחנה חיים ז"ל לאסור ליכנס לבית תפלתם של הרעפארים דאית בי' מינות מכח הגמ' הנ"ל שלא ליכנס לבית מינים אפילו להנצל מן הסכנה. והמהר"ם שיק השיב לו שקשה לו על הגמ' הנ"ל דבבית ע"ז אפילו רק עומד שם ע"ז וכל עניני תשמיש ע"ז אסורה בהנאה, אבל בית שעושין בו עבירה אפילו אפיקורסות לא שמענו מעולם דהבית נאסר, וא"כ קשה דאיכא הול"ל דלבית ע"ז אסור להציל עצמו דאסור בהנאה, ולבית מינים הי' מן הדין שיהי' רשאי להציל את עצמו. ושוב כתב אח"כ דהיכא דיש לחוש לאמשוכי אבתרייהו ודאי דאסור, והוי דבר והפוכו, דבבית ע"ז שמנהג אבותיהם בידיהם אין לחוש כ"כ לאמשוכי, אבל בבית מינים היכא דיש לחוש לאמשוכי אסור להציל עצמו בזה. וכתב אח"כ דאפילו ספק חשש אמשוכי אחר אפיקורסות הוי ביהרג ואל יעבור.

ונראה מדברי מהר"ם שיק בקושייתו דסובר לכאורה דמיירי בש"ס אף כשאין המינים שם, ולכן קשה לו כנ"ל. אבל לתרץ דברי הש"ס צ"ל דמיירי ג"כ כשהמינים יושבים שמה ויש חשש אמשוכי, ואף שאין מבואר זה בלשונם מ"מ תנא אין צריך לפרש דבריו. ומבואר בקיצור כללי התלמוד הנדפס בסוף

ויואל משה

קעח

מס' ברכות דרכי התנאים לסתום דבריהם ולא לפרש, ולזה אנו יכולים לדחוקם ולהוציאם ממשמעותם ולומר הכי במאי עסקינן או הכי קאמר וכיוצא בזה. עכ"ל. וא"כ אין ראי' מהך גמרא לאסור אף כשאין המינים שמה, ולא שייך חשש אמשוכי כלל. אלא שצריך להבין דאם מיירי כשיש חשש אמשוכי למה התירו בע"ז כה"ג, והגם שבוודאי יש חילוק דבבית ע"ז לא שייך כ"כ חשש אמשוכי כמו בבית מינים, וכמ"ש המהר"ם שיק דבע"ז אינו אלא מנהג אבותיהם בידיהם, וזה יוצא מלשון הש"ס במס' שבת שאלו מכירין וכופרין ואלו אין מכירין וכופרין. אמנם בע"ז דף י"ז מבואר גם טעם אחר שאמרו נזיל אפתחא דע"ז דנכיס יצרי', ופירש"י ז"ל גשחט יצרא אנשי כנה"ג בקשו רחמים ונמסר בידם והרגוהו, משא"כ מינות דתקיף יצרי' ושאני מינות דמשכא, אבל אעפ"כ מחמת חומר איסור ע"ז עדיין הוא חמיר טובא כמ"ש התוס' שם במס' ע"ז י"ז דאף דבפתחא דעריות נפיש יצרי' טפי מ"מ חמיר יותר ע"ז מחמת חומר הענין, ובחשש אמשוכי בוודאי אסור אף שאינו חמיר כ"כ כמו בבית מינים. ואף ביין נסך שמותר להתרפאות בו במקום סכנה מ"מ כתב הד"מ בסי' קנ"ה והובא בש"ך שם בסי' קנ"ה סק"י שאין ההיתר אף במקום סכנה אלא במקום דליכא למיגזר לאמשוכי אבתרי', כגון דאמר לו הבא לי יין סתם ולא הזכיר לו שהוא נסך, ומצינו כן בכמה מקומות דהיכא שיש קצת חשש אמשוכי חמיר מאוד בע"ז אף במקום סכנה, ואף באותו תשובת הרא"ש בכלל י"ט סי' י"ז שעלי' סמכו המתירין ליכנס לבית ע"ז מפני הסכנה כתב שם הרא"ש בפ' הטעם דכיון שאינו נותן בזה שום כח ועילוי לע"ז לא אתי לאמשוכי אבתרי'. והרי בפ' דבחשש אמשוכי אבתרי' אין מקום להתיר, וא"כ אם מוקמינן הך מימרא בגמרא דאסור ליכנס לבית מינים אף להנצל מן הסכנה דמיירי בשיש חשש אמשוכי, הלא בכה"ג אף בבית ע"ז אסור אף דאינו חמיר כ"כ בחשש אמשוכי כמו מינות. וצריך להבין לפי"ז דברי הש"ס שאמר נכנס לבית ע"ז.

ואולי אפשר לומר שאין הפי' במה שאמר נכנס לבית ע"ז שמותר לעשות כן, כי לא אמרו מותר ליכנס, אלא הודיעו לנו בזה חומר המינות שמי שאינו יכול לעמוד בנסיון להפקיר נפשו להריגה ר"ל ויש לו שני דרכים להנצל, או לבית ע"ז או לבית מינות, עכ"פ יש לבחור יותר בבית ע"ז מבית מינות שמכירין וכופרין, והוי זה בוחר הרע במיעוטו, אבל באמת תרופתו אסורין, ולא אמרו ז"ל בזה לשון היתר כלל אלא שאינו חמיר כ"כ כמו בית מינות. והוא כעין מה שאמרו בגמרא סוטה דף מ"ח ע"א אר"י זמרי גברי

ויואל משה

קעט

ועני נשי פריצותא, זמרי נשי ועני גברי כאש בנעורת, למאי נ"מ לבטולי הא מקמי הא, ופירש"י ז"ל אם אין שומעין לנו לבטל את שניהם נקדים לבטל את זה שהוא כאש בנעורת.

ומה דלא פי' התנא דגם בע"ז אסור אלא דעדיף מבית מינות, הרבה כיוצא בזה בדברי התנאים. וגדולה מזה הוא במשנה דתרומות פ"י משנה ח' דג טמא שכבשו עם דג טהור שפי' הר"ש ז"ל שהיא משנה חסירה דלא פירשה אם מותר או אסור, ובירושלמי היא פלוגתא אם מותר או אסור, ובמשנה לא ידעינן כלל מה מודיענו, וכן פי' הרשב"א בתשו' סי' ר"ע ור"פ ועוד כמה ראשונים. בפרט בכאן שבא לבאר חומר המינות ואינו עוסק לבאר דין ע"ז. וכתב בשארית יוסף הובא בקיצור כללי התלמודים דגם האמוראים בכמה מקומות דרך הגמרא לקצר משניות של טהרות לא לבד בקיצור לשון כי אם בקיצור ענין או דין כיון דלאו בהאי דינא עסיק. ומצינו כ"פ בש"ס שאמר מותר אף דבאמת אסור מטעם אחר, אלא כיון דלא עסיק בי' סתם הדבר ואמר מותר, עי' רא"ש ריש מס' שבת. ובפרט שיש לומר שר"ט אמר זה לתלמידיו שידע בהו דכבר יודעין שאסור ליכנס לבית ע"ז ולא בא להודיעם אלא שמינות חמיר יותר. ולהלן אביא מדברי הש"ס קידושין שכך הי' דרכם בעת שלמדו עם תלמידיהם לא ביארו להם מה שידעו מכבר אלא אמרו להם מה שראו צורך להודיעם, ולזה נמצאו מימרות סתומות בש"ס שסותרין זא"ז וצריך ליישבם במאי עסקינן, וזה אף באמוראים, כש"כ בתנאים שדרכם לסתום ולא לפרש, ואפשר לדחקם ולהוציאם ממשמעותם כאשר הבאתי לעיל.

ולכן אפשר לתרץ דברי הרא"ש ז"ל שלא הביא ראי' להתירו מגמ' ערוכה הנ"ל כיון שאין מבואר ההיתר, ואפשר לפרש בגמרא כמו שכתבתי, אלא שכתב מכת סברא דהיכא שאין חשש אמשוכי מותר. גם הפוסקים שאסרו לא קשה עליהו מגמ' הנ"ל, ולא קשה מה שלא הביאו הפוסקים הך גמ' שאמר ר"ט, דבליכא חשש אמשוכי כתבו הרא"ש והשו"ע דמותר בבית ע"ז, ובכה"ג כש"כ דמותר בבית מינות כמו שכתב המהר"ם שיק, ובדאיכא חשש אמשוכי וודאי דאסור אף בבית ע"ז וכש"כ בבית מינות כמבואר למעלה. ומה שמבואר כגמ' שאמר ר"ט דמינות חמירא מע"ז זה ידעינן ג"כ ממקומות אחרות, שהרי שם בשו"ע סי' קנ"ז כתב חומר המינות שהמה ממורידין ולא מעלין, משא"כ בעכו"ם. וכן הוא עוד בשאר מקומות ברמב"ם ובשו"ע, ובה' עדות כתב הרמב"ם ז"ל שלא חשבו המינים בין פסולי עדות כיון שהם פחותים מעכו"ם.

ויאל משה

ואין צורך לכתוב, בפרט בחשש אמשוכי שאני מינות דמשכא, וע"כ לא הוצרכו להביא מאותה הגמ'.

ואפשר יש ליישב בזה דברי המאירי במס' שבת שכתב על אותה הגמ' שהיא בדרך צחות, והי' זה בעיני לפלא עצום, האיך אפשר לומר על מימרא המסודרת בש"ס ונוגע להלכה שהיא בדרך צחות. ולפי הג"ל אפשר לומר דכיון דמה שאמר נכנס לבית ע"ז אין זה להלכה כיון דאין הלכה כן שיהי' מותר לו ליכנס לבית ע"ז אלא אמרו בדרך הפלגה דעדיף מבית מינות והוי כעין דרך צחות.

אמנם לדברי רש"י ז"ל שהבאתי למעלה שר"ט אמר זה על עצמו א"א לפרש כפי' הג"ל אלא שאפשר דשאר פוסקים לא ס"ל בזה כרש"י ז"ל ומפרשים המימרא דקאי על סתמא דעלמא, ואפשר לפרש כפי' הג"ל, לכן לא הביאוהו הפוסקים. אך לא הונח דעתי בזה כי הוא פי' דחוק בדברי הש"ס.

ויש לומר עוד לאידך גיסא דדברי הש"ס הוא כמו שהבין המהר"ם שיק ז"ל מדבריהם דמיירי באופן דליכא חשש אמשוכי כמו שאמר אין נכנס לבתיהן של אלו דמשמע שהאיסור הוא בשביל שהוא בתיהן, לא בשביל שהמה שמה, ויש חשש אימשוכי. ומה שקשה ע"ז קושיית המהר"ם שיק דלא מצינו דהבית נאסר בכה"ג במה שנעבדו בו עבירה אם עכשיו אין שמה מאומה, ולא דמי לבית ע"ז שנשאר שם הע"ז או משמשי', לזה יש לתרץ ע"ד שכתב האלשיך במשלי א' לפרש הכתוב בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם שהזהיר בזה על שני דברים שמלבד האזהרה שלא לילך בדרך אתם עוד מזהיר שימנע רגלו מנתיבתם אף כשאינו הולך אתם אלא רחוק יהי' בינו ובינם ימנע רגלו מאותו הנתיב כי שמא פתאום רגליהם לרע ירוצו שם וילכדו במצודתם יעיי"ש שהאריך. וכן י"ל שר"ט חשש לבוא לביתם של המינים לא בשביל שנאסר הבית אלא שחשש שאף שעכשיו אינם שם וליכא חשש אימשוכי אבל כיון שהיא ביתם שמא פתאום יבואו לביתם וילכדו במצודה של חשש אמשוכי אבתרי' ע"ד שכ' האלשיך בפ"י הכ' לחוש אף בנתיב רחוק. וכעין זה פי' גם האוה"ח הק' בפירושו ראשון לציון על תנ"ך במשלי שם על הכ' הג"ל ח"ג: נראה שכוונת הכתובים לומר לזה המתפתה לא מיבעיא שלא ישמע איהם, אלא אפילו יאמרו לך שתהיה יוצא ובא עמהם להיות בחבורתם אי' תלך בדרך אתם אפילו בדרך בעלמא אין לך להתלוות עמהם ולא די זה אלא אפילו בדרך המיוחד להם שהם רגילים שם מנע רגליך ממנו

קפא

ו י ו א ל מ ש ה

שמא תפגע בהם. ולזה דקדק הכתוב ואמר מנע רגלך מנתיבתם אפילו אינם בו וכו' ובזה הזהיר שימנע רגלו מאותו נתיב אפילו אין החוטאים בו, עכ"ל. והוא כמו שאמרו סחור סחור אמרינן לנזירא לכרמא לא תקרב, וגדר גדול יש בזה ולא חש כ"כ בע"ז שאינו אלא מנהג אבותיהם בידיהם ולא מיסתבר להו להפוסקים שיהי' כן עפ"י הלכה להפקיר נפשו להריגה במקום שאין חשש אמשוכי ואינו אלא גזירה, ע"כ סברי כדעת רש"י ז"ל שר"ט אמר זה על עצמו והיא מדת חסידות, לכן לא הביאוו להלכה, וגם שעפ"י הלכה הי' ההיתר פשוט בעיניהם ולא ראו צורך להביאו.

ויהי' איך שיהי' הפי' בגמרא זה וודאי לדינא דהיכא שיש חשש אמשוכי אבתרי' לכו"ע הכניסה לשם היא ביהרג ואל יעבור כמ"ש המהר"ם שיק, ולבסוף כתב עוד המהר"ם שיק דבאין סכנה אף היכא דליכא חשש אמשוכי מ"מ כמו שמבואר בשו"ע שמצוה להתרחק ד' אמות מבית ע"ז כמו כן הוא בבית מינים אלא שבחשש אמשוכי אף מפני הסכנה אסור, וא"כ בנ"ד באלו שהולכים לאותו הכנסת ע"ד כן להיות שם חברים בחקוקת חוקיהם שהמה כפירה בתוה"ק מהחל ועד כלה ומקבלים מהם כבוד וממון וגדולה שבלי ספק נמשכין ונגררין אבתריהו היעלה על הדעת להתיר כזאת אפילו במקום סכנה. וכן אנו רואים בחוש שנמשכין אחריהם בכל צעד וצעד באופן גורא כאשר אדבר מזה עוד להלן.

קי

והאחרון הכביד שע"י שמשותפים גם שומרי תורה ומצות בתוך אותה המלוכה השפלה של הציונות הטמאה ר"ל ועובדים אתם יחד בשירות עניני המלוכה מלבד שעוברים באותה המעשה על הרבה איסורים גוראים שכל אחד ואחד מהם הוא ביהרג ואל יעבור, כאשר נתבאר למעלה, אבל עוד חמור יותר שע"י השתתפותם עמם מכשירין את מעשה הציונות בפני כל העולם עד שבעוה"ר נעשה כל העולם מוכשר לקבל טומאה בחושבם התירו פרושים את הדבר, וח"ו מה שכל הצדיקים וקדושים בכל הדורות הרעישו עולמות במס"נ נגד מעשה הציונים ח"ו תעו מן הדרך אלא הכופרים הטמאים שטמאו את כל העולם כולו במינות וכפירה כווננו אל האמת, והן המה מצילי ישראל וגואלם, כאשר נתבאר, שגם שומרי תורה ומצות נהנים ומתחממים מהם, ומאי אהני לן רבנן בדורות הראשונים שעבדו השי"ת בכל לבם ומסרו נפשם לקבוע אמונה בלבבות בני

ויאל משה

קפב

ישראל והזהירו להתרחק מפתח ביתה של המינות כדת וכהלכה שאמר הכתוב אל תקרב אל פתח ביתה, ועתה שומרי תורה ומצות מתאמצים ליכנס ביניהם ולקחת חלק בתוך אותה השררה שהמציאו בדרך המינות, ומלחכי פינכא של הציונים ומספרים מנסים ונפלאות שלהם יותר מיציאת מצרים. ובעוה"ר על ידם נתקיימה הנבואה במלוא מובן המלה שבמלאכי ג' פסוק י"ד אמרתם שוא עבוד אלקים ומה בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדורנית מפני ה' צבאות ועתה אנחנו מאשרים זדים גם נבנו עושי רשעה גם בחנו אלקים וימלטו. והמתבונן בכל מלה ומלה שבאותה הנבואה שבפסוקים הללו יראה כל מצב דורינו. והרמב"ן בשער הגמול שהביא שם טעמים על שלות רשעים כתב אח"כ וז"ל: ומן הגאונים שאמרו שהקב"ה פוסק שלוח לרשעים לנסות בהם אנשי רשע והתרמית שיהיו מחזיקין ברשעים ואומרים הנה אלה רשעים ושלוי עולם השגו חיל אך שוא עבוד אלקים ומה בצע כי נשמור בריתו. וברוך יודע האמת, עכ"ל. ובעוה"ר הנסיון המר הזה הגיע לאנשי דורינו, וצריכין לרחמי שמים מרובין.

ואין איש שם על לב כי ע"י הכתות האלה שמשכו לב העם ועברו על השבועה של דחיקת הקץ ליקח מלוכה וחירות קודם הזמן נהרגו ר"ל ששה מליונים מישראל, כי מלבד שזה עונש המר המבואר ע"ז בגמרא אני מתיר את בשרכם, ובשבועה נפרעין ממנו ומכל העולם כולו ואין פורעניות בא לעולם אלא בשביל הרשעים ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים, אבל הם עשו גם פעולות נוראות לדבר, כי מלבד שעוד בתחלת התייסדותם במשך שנים רבות הרבו במלשינות נוראות על ישראל אצל האומות ודברו עליהם בפני השרים קשות מסוכנים מאד להאומות וצריכים לגרשם מן הארצות, בחושבם שע"ז יהי' קל להם יותר לבצע זממם לבוא לארץ ישראל ולארגן שם ממשלה. וכבר ראינו אז במכתביהם של גדולי ישראל שפחדו ורעדו מאוד אימת מות מהמלשינות שלהם שלא יהי' ע"ז מה שבעוה"ר כן הי' אח"כ. וחוז' מזה יש בירורים אמיתיים על כמה פעולות אכזריות שעשו בזה שדין גרמא בנוקין של כל האסון הנורא. וממדינת אונגארן נתברר קצת מן הפעולות גם במשפט שהתנהל בא"י בזה. וככה היו כמה מעשים ברורים בכל משך הזמן, בחושבם שע"ז יגיעו יותר למטרת חפצם להשיג ממשלה, אלא שאין רצוני להאריך בזה כאן כי לא באתי בקונטרס זה רק לברר ההלכה, ולא כתבתי אלא להעיר שהוא דבר ברור שאך אותו הרעיון הטמא של הקמת המדינה לפני הזמן גרם לנו כל התלאות והצרות שעברו על ראשינו, מלבד רבבות בני ישראל שנהרגו ע"י מלחמותיהם

קפג

ו י ו א ל מ ש ה

שלא כדת. וגם מאותם שעלו לא"י בעתים הללו רוב העולים ממדינת הערביים היו יושבים שלווים ושקטים במדינתם ואין מחסור להם עד הקמת מלכות המינות שבישראל, שע"י הקמת אותה המדינה נעשה להם שנאה ורדיפות במדינותיהם, וגם הציונים בעצמם סייעו לזה בתחבולות להרבות את הרדיפות עד שיהיו מוכרחים לעלות בעירום ובחוסר כל, והם התפארו אח"כ למצילים, ונהפוך הוא שהם עשו כל החורבנות בתחלה.

קיא

גם במה שמתפארים שאין מקום פליטה לישראל בשום מדינה אלא אצלם. כל מי שיש לו מח בקדקדו יוכל לראות שבסיבתם נסגרו שערי המדינות בפני ישראל, כי המה מתאמצים בכל כוחם שלא להניח את ישראל לבוא לשום מקום כי אם אצלם, וכל מי שעושה איוו פעולה קטנה שיהי אפשרות לישראל לבוא גם למדינה אחרת, כמ"ש חז"ל צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שפיוזן בין האומות, הם מתנפלים עליו כחיתו יער בכל מיני חירופין וגידופין, שהוא שונא ישראל ושונא הארץ והמה בעזה"ר קצינים ושרים בכל המדינות והולכין שלובי יד עם שרי עם ועם ואוכלין ושותין עמהם ופועלים אצלם שלא ליתן מקום פליטה לישראל בשום מדינה אלא יוכרחו לעלות בחומה לארץ ישראל כנגד השבועה שדרשו חז"ל. ורוב העולים שמה מביאים ביד חזקה לידי מינות וכפירה ומטמאין את ילדיהם באופן נורא. גם המה שמה בעיניו ועוני ודחקות גדול, ואינם מתחשבים בשום דבר ובלבד שיהי להם מדינה חזקה בהרבות גיוס הצבא וכדומה שאר ענינים שרוצים לעשות בזרוע בשר.

ומבואר ברמב"ן הק' פ' וישלח עה"כ והי' המחנה הנשאר לפליטה, וכתב לבסוף גם זה ירמוז שלא יגזרו עלינו בני עשו למחות את שמנו, אבל יעשו רעות עם קצתנו בקצת הארצות שלהם, מלך א' מהם גוזר בארצו על ממוניו או על גופינו ומלך אחר מרחם במקומו ומציל הפליטים, וכך אמרו בב"ר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו אלו אחינו שבדרום, והי' המחנה הנשאר לפליטה אלו אחינו שבגולה. גם ראו כי לדורות תרמוז זאת הפרשה עכ"ל. ומבואר בזה שהי' הבטחתו של יעקב אע"ה בקרא דוהי' המחנה הנשאר לפליטה שבכל זמן שיהי' עת צרה ליעקב באיזה מדינות, יהיו מדינות אחרות להציל הפליטים, וכל הרואה בספרי כתבי הדורות רואה שכן הי' מעולם, וברור שגם אלינו היתה מגיע הברכה הזאת, אלא שהרשעים הללו עמדו לקלקלה בכל העולם ולא רצו רק מדינה ולא הצלה, וקשה להנצל מבעל בחירה, כמ"ש

ויואל משה

קפד

בזה"ק שאמר ראובן להשליך את יוסף לבור שיש בו נחשים ועקרבים, כי מנחשים ועקרבים אפשר להנצל, אבל לא מבעל בחירה.

ולכן אלה הרשעים בבחירתם הרעה של גיאות וכפירה ר"ל גרמו לכלל ישראל כל הצרות והתלאות שלא יהי' להם מנוחה בשום מדינה, וגם גרמו לסגור כל דלתות המדינה, וגם יש להאומות טענה שאין הכרח ליתן מקום פליטה לישראל כי כבר נתנו להם מדינה שיכולים לילך לשם, והציונים שהם בעיני העמים כראשי ישראל עוד מקפידים שלא לילך למדינה אחרת אלא לא"י, וזה ברור בלי ספק שלולא אותה המדינה הי' מתקיים גם אצלינו הבטחתו של יעקב אע"ה שיהי' לישראל מקום פליטה במנוחה, ואך הן המה היו בעוכרינו, ושוב מתפארים שאך המה המצילים, והלא גם הפליטים מארץ מצרים לפני כשנתיים התפארו לאמור שהם מצילים אותם, אף שהכל ידעו בגלוי שהמה גרמו להם כל הצרות והגירושים, וכן הם כל פרטי מעשיהם. ובזמן האחרון נודע בגלוי מה שהפצירו אצל כמה ממשלות שלא יתנו מקום לפליטי ישראל.

וגם בא"י בעת שהי' שם עוד ממשלת האנגלנדער, הסיבה מה שסגרו האנגלים שערי הארץ שלא יבואו שמה הרבה מישראל הי' בסיבת הציונים, לפי שראו שהמה רוצים ליקח הממשלה לעצמם. וכל מי שזוכר השתלשלות הענינים יודע ברור שלולא הציונים ברעיונם הטמא ליקח ממשלה היו שערי הארץ פתוחים והיו נצולים לשמה מספר גדול מישראל עד אין שיעור וערך, ואך הן המה היו בעוכרינו. גם כשהיתה עוד בא"י מלכות ישמעאל היתה הסיבה שסגרו שערי הארץ שלא לבוא שמה אנשים מישראל מחמת יראת הציונים. ולא עוד אלא שהציונים בעצמם, אשר שלטו על סכום הרשיונות שנתנה ממשלת אנגלי' מידי שנה בשנה לעלות לא"י, הם עצמם לא רצו ליתן רשיון אלא למי שהולך בדרכיהם ומחזיק בשיטתם שיטת הציונות המינות והכפירה ר"ל, וכל מי שרצה ליסע לא"י הי' צריך להחניף להם ולדרכיהם, ואמר הכתוב במינות הרחק מפתח ביתה, ומכש"כ שהיא סכנה עצומה למי שצריך להשכים לפתחם ולעשות כמעשיהם כאשר כן הי' בעוה"ר שנתפסו למינות עי"ז רובי רבבות נפשות טהורות מישראל, רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגי, שתפסו למינות ר"ל ע"י לבוש שוא של חיבוב א"י, ולזה היו נמנעים הרבה יראים לבוא לא"י, והירא את דבר ה' מפחד מדרך שיש בו סכנת המינות יותר מכל סכנה שבעולם, וקצרה היריעה מהכיל לפרט אף קצוה מהצרות והתלאות שבאו לישראל בסיבתם ר"ל.

קפה

ויואל משה

והנה מבואר במדרש רבה פ' נח פ' ל"ח סי' י' א"ר לוי אין לך צרה באה לאדם שאין לאחרים בה ריוח. ואמרו זאת על דור הפלגה. וכן ראינו במדינת רוסיא שבעת המלחמה ניצלו הרבה מישראל ממדינת אשכנז ע"י שהובאו למדינת רוסיא, ואף שבאה משם צרה כוללת ונוראה. והמתבונן ברעיון הציוני בפרטי מעשיהם ותחבולותיהם מתחלה ועד סוף לא יסתפק שכל הצרות והתלאות שהגיעו לישראל ה' אך בסיבתך, וכבר כתבתי שלא אוכל להאריך בזה כ"כ אבל כל אשר לבו לשמים יודע ומבין כי מה שאומרים המסיתים והמדיחים שהמה מצילים אינו אלא סמיות עינים נוראה שניתן כח לס"א להסית ולהדיח כ"כ בעוורון ובתמהון לבב כמו שהי' בע"ז בימי בית ראשון, ועוד הרבה גרוע מזה עכשיו בעוה"ר.

ונהירנא עוד בימי חורפי שמעתי מגדול אחד משל נאה על הציונים. איש אחד הי' רשע ואכזר נוקם ונוטר, ורצה לקחת נקם מחבירו לשרוף כל הונו ורכושו ושכר איש אחד בליעל שהי' בקי ורגיל לפעולות כאלה ושלחו לעשות שליחותו באופן שלא ירגיש מי הוא זה ואיזה הוא שעשה לו כזאת. ויען שהי' יודע שהוא מכניס אורח, הלך אליו בערב בדמות אורח וביקש מקום ללון. הבעה"ב נתן לו תיכף מקום לשכב שמה. באמצע הלילה התבונן איש הבליעל כי עכשיו הבע"ב וב"ב ישנים כולם ולא ירגישו מאומה. והלך בשתיקה ושם את קנה השריפה במחבוא והלך תיכף למקומו בחזרה ועשה עצמו כישן. אח"כ כשהבעה"ב ללהב יצאה ננערו כל הב"ב בבהלה עצומה וראו כולם כי כלתה אליהם הרעה, שנשרף הכל ונתנו לב להציל מה דאפשר, אבל מחמת רוב צער ויגון ופחד ובהלה לא היתה דעתם מיושבת עליהם באיזה אופן להציל, והאורח האכזר הזה שעשה כל השריפה למען לא ירגישו בו עשה את עצמו ג"כ כאלו קם בבהלה ממטתו והלך בזריזות לסייע להבעה"ב בהצלה. ויען שהי' דעתו מיושבת עליו, שראה כי פעולתו עשתה פירות, הי' ביכולתו לסדר יותר אופני ההצלה ולהציל איזה רהיטים וכלי הבית יותר ממה שהציל הבעה"ב. ושוב אח"כ בבוקר כשהלך לבית המדרש סר וזעף ובמר נפש. סיפר לידידיו ומכיריו את האסון הנורא אשר קרה לו בלילה שנשאר בעירום ובחוסר כל, ושאינו יודע לשות עצות בנפשו לבקש לו איזה מקום דירה ופרנסה. ובתוך הדברים סיפר להם כי גדול כח מצות הכנסת אורחים, שע"י שהכניס בלילה זו אורח בתוך ביתו הי' לו עכ"פ הצלה פורתא שהציל לו האורח איזה רהיטים ואפס קצת מהכלי בית. ושאלו אותו מי הוא אותו האורח ואיזה הוא. ואמר להם תוארו, והם הכירו אותו לאכזר ורשע ורגיל בפעולות כאלה ושחקו עליו

ויאל משה

קפו

ואמרו לו הזהר והשמר ותדע כי לולא אותו האורח לא הי' לך שום שריפה כלל, והוא השורף והמשחית, לא המציל, אל תניחהו עוד על מפתן ביתך כי אם יהי' לך עוד שיכות עמו, עוד ירבו תחבולותיו שח"ו עוד לא יניח אותך לישאר בחיים. והנמשל מובן, שהציונים גורמים בעוונותיהם ובמעשיהם את כל הצרות והתלאות ושוב נעשו למצילים, ואותן שאינם נותנים לב לידע האמת חושבים למצילים והעיקר שהס"מ מסמא עיני העולם בזה, כי עי"ז נתפסו למינות וכפירה ר"ל, ואפשר לברר בכל פרטי מעשיהם שאינם אלא חורבנות, אבל צריך לזה קונטרס מיוחד, וכבר כתבתי שאין רצוני להאריך בקונטרס הזה בבירורי דברים כאלה, אלא להעיר בעלמא, והרוצה לדעת האמת יורהו ה' דרך האמת. אבל זהו הנסיון האחרון שקשה יותר מכל הנסיונות שעברו עלינו, ועל חבלי משיח האלה בגודל הסתרת פנים כ"כ אמר רבי יוחנן ייתי ולא אחמיני' וכשל כח הסבל וצריכין לרחמי שמים להתחזק באמונה אמיתית בהשי"ת ובתורתו הקדושה ובעבדיו שעבדו אותו בכל לב ונפש בדורות שלפנינו.

קרב

ובשור"ת אהל יעקב למהר"י ששפורט שהי' גדול הדור בימי הש"ץ וכתבו עליו כולם שהי' קדוש אלקים, ונשאל בתשובותיו סי' ע' ממקום אחד שלא הי' מנהג לברך ברכת כהנים אלא בכל יום טוב, והביא לשם הש"ץ מנהג מירושלים לברך ברכת כהנים בכל שבת או בכל יום, ואח"כ כאשר נתגלה הש"ץ ברשעתו הי' פלוגתא בין החכמים אם להשאיר המנהג של ברכת כהנים בכל יום שנעשה ע"י הש"ץ, או להחזיר הדבר כמקדם שלא לברך ב"כ אלא בימים טובים. גם בעיקר המנהג הי' פלוגתא אם נכון לברך ב"כ בכל יום או רק ביו"ט, והשיב שם האהל יעקב הכרעתו שבאמת הוא מנהג טוב, אבל כיון שנעשה ע"י הש"ץ אין להתנהג בו, ואעתיק מלשונו קצת בקיצור, כי האריך טובא וז"ל: מי זה אשר תהי' קלה בעיניו ב"כ וכו' ובפרט אומרים ז"ל אין לך יום שאין קללתו מרובה משל חבריו, ותקנתו בברכת כהנים, ונוסף ע"ז היותו מצות עשה דאמור להם וכו' שאפשר לעשותה בכל יום מה טוב ומה נעים אך וכו' מגלגלין זכות ע"י זכאי וכיון שמקודם לא נהגו לאומרה כי אם בימים טובים ועכשיו נתחדשה בכל שבת הרי זה דבר טוב יותר ויותר זכות למתגלגל ע"י חייב והוא נידון למסית ומדיח שעליו נאמר לא תחמול ולא תכסה עליו, ומכל שכן לגלגל זכות על ידו, ואף אם המנהג הראשון אינו מתוקן כ"כ אינו כלום לגבי הלאו דלא תגורו מפני איש ולא תחמול ולא תכסה עליו.

קפו

ויאל משה

עכ"ל בקיצור. והרי מזה שאף מצות עשה שיש בה ברכה מרובה לבטל כל הקללות אינה כדאי אותה העבירה להתנהג במנהג שהובא ע"י מסית ומדיח שעוברים בזה כמה לאוין ונותנים לו חיזוק, ומכש"כ באותה מלכות המינות שקמה ע"י מסיתים ומדיחים ושיש גם בעצם ממלכתם ע"ז ומינות וכפירה והעברה על כל התורה כולה, האיך יהי' היתר להתנהג בתכסיסי חברי ממלכתם. וכתב הרמב"ם בס' המורה ח"ג פ' ל"ז דמשום הכי אסרה התורה"ק בהנאה כל הבא מע"ז וכלי', כי הי' אפשר שיקרה לאיש אחד שתצליח סחורתו וירבה ממונו מן הדמים ההם ויחשבוהו סיבה ויאמין בה, לזאת אסרה התורה בהנאה כל הבא מע"ז מפני שננצל מן המחשבה ההוא, ועי"ש שהאריך. והרי דבמה שנראה לאדם שהי' הצלחה אף באיזה עסק זה מביאו להאמין בו, ומכש"כ אלו המודים בהצלחת מלכות המינות וע"ז וכפירה בכל התורה כולה ומצליחים בחלקם וגורלם שבתוכם, שזה דעת מינות ר"ל ומביא הרבה מינות וכפירה לחדרי בטנם של רבבות בני ישראל התמימים.

קיג

וחוץ לזה הנה לא מסתפק שום אדם כי אותה המלכות מעברת על הדת וחפצה לעקור האמונה וכל התורה כולה, וכמו שהעיד החכם מכל אדם במשלי ד' פסוק ט"ו כי לא ישנו אם לא ירעו ונגזלה שנתם אם לא יכשולו, וכמו שנתברר מכמה דורות שזה כל תאוותם, אלא שמפחדים קצת מן העולם, ובודאי שמתושביהם לא היו מפחדים כלל, כי שם הכל תחת ממשלתם והמשטרה שלהם, אלא שאינם יכולים לעשות שם הכל מפחד של חו"ל וממגבית הממון שבחו"ל שבזה תלוי קיומם, וגם בושים עדיין קצת מן האומות אם יראו ששומרי התורה מתנגדים להם, ולכן לוקחין ביניהם מפלגות הדתיים, שיהי' להם לכסות עינים. וחלק גדול מהנותנים לאותו המגבית לא הי' ברצונם שיהי' העברת הדת בכח ממונם, אבל כיון שכל מפלגות הדתיות המה שותפים באותו המגבית, גם האגודה משתתפת בכל מיני גכית הממון שלהם, והכל נוגעין בדבר, ומכסין מן ההמון ואין מודיעין להם שבממונם מעבירין על הדת, לכן עושין מה שעושין העברה על הדת בעזות וחציפות, ולא עוד אלא אפילו כשעושין איזה מחאות נגדם בזעקה וכאב לב נגד העברת הדת וחילול ה' ותורתו הקדושה, שבושים בזה בפני העם ובפני האומות, וזה מועיל לפעמים, ואף שהם מפירין דת וכופרין בכל בפרהסיא, וכל האומות יודעין שבישראל אין תורה ואין אמונה, כי הכל רואין את מעשיהם ודרכם של אותה הממשלה, וכעת עוד הודיעו לכל הגוים

ויואל משה

קפה

שכל הנכרים יוכלו להיות יהודים אף בלא תורה ואמונה כלל אלא בחתימה על אגרת שהוא יהודי, ולא נמצא כזאת בשום אומה ולשון שלא יתחשבו כלל וכלל עם דתם, וזה כל מגמתם להחזיק שיטה זו בעיני כל העולם, כי טובה הארץ וממשלתם אף כשהוא בלא תורה ואמונה כלל, וזה כבודם שיכירו וידעו אף כל האומות, שבישראל אין פגם מה שאין להם דת ואמונה, כי ככה היא תורת ישראל שהממשלה תוכל להשתלט עלי' ואף לעקרה ח"ו, ולכן כשיש צעקה ומחאה בחוץ נגד זה עד ששומעין גם האומות שעדיין יש בישראל שומרי תורה ומצות שנותנים נפשם על התורה"ק ומוכנים ללחום עבור כבוד ה' ותורתו הקדושה, זה להם לבושה, אף שידוע לכל בלי ספק שהאומות לא יכנסו בעובי הקורה עבור התורה"ק, ומאי איכפת להו אם ישראל שומרין תורה או לא, ואין חשש כלל שיגיע איזה נזק מזה, אלא שכואב להם זה מחמת קצת בושה או אפשר גם חשש היזק ממון, כי חלק גדול מהנותנים למגבית הממון מושפעים מדעת האומות ועושים עליהם רושם הפירסום הזה, ואין ספק שיש לחשוב אפשרות שיהי' אולי קצת תועלת במחאות כאלה, שימנעו עכ"פ לפעמים מלהרבות כ"כ בגזירות של הפרת הדת, שהחיוב למסור גפשו ע"ז, וע"כ אחר הנסיונות המרובות של כמה וכמה שנים שנתברר שלא הועיל אצלם שום השתדלות ותחנונים למונעם מהפרת הדת, הכי יש לישב לגמרי בחיבוק ידים עד אשר יעשו הכל ח"ו כחפצם ורצונם בהפרת הדת בלי שום מפריע, ועכ"פ חיובא רמיא לזעוק זעקה גדולה ומרה בחוצות וברחובות על חילול השם ותורתו הקדושה באופן נוראה שלא היתה כזאת בישראל מעולם.

קיד

ומלבד שיש לחשוב בזה על תועלת כמו שכתבתי, ברור שגם עצם הענין של הפירסום בזה הוא קידוש השם גדול, והנה דעת הרמב"ם בפירוש המשנה במס' ע"ז פ"ק דלכן אסור לעבוד בשבת במרחץ מפני חילול השם דגוים שיאמרו שיהודי מחלל שבת, ותמהו עליו כולם מגמרא מפורשת במ"ק דף י"ב מקבלי קבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר בשבתות וי"ט, אלא בחולו של מועד דשכיחי אינשי דאולי ואתי להתם אסור, ולדברי הרמב"ם שהטעם הוא בשביל חילול השם דגוים מאי נפקא מינה בין תוך התחום או חוץ לתחום או בין שבת לחוש"מ, הלא הליכת הנכרים אינו תלוי כלל בתחומין וניחא להו לפרש דברי הרמב"ם שסובר שמה שרואה הנכרי שאיזה יהודי מחלל שבת אין החילול השם גדול כ"כ כי גם בכל האומות נמצאים אנשים פרטים שאינם שומרים דת, אבל כשהוא בעיר וכל העם מחשים, גם המנהיגים וביד"צ

ו י ו א ל מ ש ה

קפמ

אין קולם נשמע זה חילול השם גדול, כי על הכלל כולו יצא. ולכן כשהוא חוץ לתחום בשבת שאין ישראל הולכין שם ולא נודע הדבר לא הוי כ"כ חילול השם כמו אם הוא בעיר או אף חוץ לתחום בחוה"מ ששכיחי ישראל רואין. וא"כ כש"כ כשמלכות ישראל שהם לפי דעת האומות באי כוחם של כל ישראל מתנהגים נגד התורה והאמונה, ואין קול ואין עונה לנגד זה, אלא כל ישראל ששים ושמחים בפני האומות ממלכות של כפירה בכל התורה כולה, ורואין כל האומות שזה דעת כל ישראל כולם לחפץ רק בארץ ומלוכה אף בלי תורה ואמונה כלל, ואין לך בזיון התורה והאמונה יותר מזה, אשר כמוהו לא נהייתה שבעוה"ר החיה"ש בזה נורא מאוד, וא"כ הוא חיוב עצום להודיע אף להאומות שעדיין יש תורה בישראל ויש שומרי תורה ומצוות בישראל שזועקים נגד הפרת הדת, בכל לב ונפש.

וכל אשר עינים לו שלא נתפס באותה התאווה הרעה של הקמת מדינה לפני הזמן בכח המינות שיש בזה, גם אינו משוחד מהממון וכבוד המגיע מאותה האמונה שבמלכות של כפירה ר"ל, רואה האמת ברור את הקידוש השם העצום שיש במחאות הנ"ל. והעיקר שגם זה ברור שיש לחשוב בזה על תועלת כמו שכתבתי. אבל דא עקא שכל הדתים המשתתפים עם מלכות המינות, והאגודה בתוכם, מחפין עליהם ועומדין על ימינם להצילם מכל נזק והפסד ובושה, ועוד מתנפלים על היראים שלוחמים במסירות נפש עבור כבוד השי"ת ותורתו הקדושה, בזה ודאי נותנים להם כח וחיוזק גדול שיעיזו פניהם יותר להעביר על הדת באין מפריע ואין פחד לנגד עיניהם צידועם שיש להם דתיים המהפכין דברי אלקים חיים, מקיה"ש לחיה"ש ומחיה"ש לקידה"ש, כהנה וכהנה בטענות שוא והבל שאין לטפל בהם ולהביאם על הכתב, שאין בהם אלא להחניף לרשעים שמשתתפים עמם ומקבלים מהם כל מיני שוחד, עד שעיקר חיותם וקיומם מהם שזה מסמא עינים עד אין גבול וערך. ומבואר במס' גיטין דף ס"א במשנה מחזיקין ידי נכרים בשביעית, אבל לא ידי ישראל. ובגמרא שם דף ס"ב מחזיקין והא"ר דימי וכו' אין עודרין עם העכו"ם וכו' לא צריכא למימרא להו אחזוקי בעלמא, והרי שבהחזקת מילין בעלמא הוי מחזיק ידי עוברי עבירה, ומכש"כ כשנותנים חיוזק למינים באגודתם בדיבור ובמעשה.

קטו

וחמור מאד עון המחזיקים ידי עוברי עבירה יותר מהעוברי עבירה עצמם, כמבואר במדרש רבה פרשת ויקרא פ' ו' אות ב' עה"כ ושמעה קול

ו י ו א ל מ ש ה

קצ

אלה זש"ה חולק עם גנב שונא נפשו אלה ישמע ולא יגיד. מעשה בשלטון אחד שה' הורג את הקבלנים ומתיר את הגנבים והיו הכל מליוזין עליו שאינו עושה כראוי, מה עשה הוציא כרוז במדינה וכו' הביא חולדות וכו' שאין הכל אלא מן הקבלנים, הרי מן השלטון. מן המעשה מנין, ראובן גנב לשמעון, ולוי ידע ב', א"ל אל תפרסמוני ואני יהב לך פלגא. למחר נכנסו לביהכ"נ ושמעון קול החזן מכריז מאן גנב לשמעון, ולוי קאים תמן ולא נתנה תורה איפופסין והוא עד או ראה או ידע יעיי"ש. הנה ראי' מן השלטון שה' מתיר את הגנבים אף שעיקר מעשה הגניבה לא עשו אלא הגנבים והקבלנים לא עשו מאומה אלא שנתנו להם חיוזק ע"י שקבלו מהם חלק, אעפ"כ דן אותם להריגה יותר מן הגנבים שזה גרוע יותר ומסוכן יותר להמשיך כולי עלמא אבתרייהו, ומדמה לזה המעשה של אותו השותק בשביל שנטל חלק ושונא את נפשו בזה, ויותר מזה הם הנוטלים חלק כבוד וממון בכלל המינים ועומדים בצדם נגד הלוחמים במס"נ עבור כבוד השי"ת ותורתו הקדושה. ובגמרא כתובות דף ק"ה בא וראה כמה סמיות עיניהם של מקבלי שוחד, אדם חש בעיניו נותן ממון לרופא ספק מתרפא ספק אין מתרפא, והן נוטלין שוה פרוטה ומסמין עיניהם שנאמר כי השוחד יעור פקחים. ושם ע"ב בגמרא מאי שוחד שהוא חד, וברש"י ז"ל שם הנותן והמקבל לב אחד, והרי אף שבמראיתם וצורתם אינם אחד, מכל מקום לבם לב אחד, וא"כ אין תימה באלו המקבלים מהמינים כל עיקר חיותם וקיומם שלב א' להם נגד היראים.

קטז

ומה שאומרים שעושים כ"ז לשם שמים לפעול אצלם תיקונים בדת ולעשות פשרות בדרך עבירה לשמה, אין זה אלא דברי תימה מכמה טעמים ברורים. ראשית הוא דבר ברור שאף אלו היו כל החמשה האגודאים היושבים שמה בשלחן אחד עם הפרוצים והפרוצות צדיקים גמורים שאין להם נגיעה אלא בלתי לה' לבדו לא הי' בכחם לפעול ולהשפיע על מאה אפיקורסים שמתכוונים להעביר על הדת, ובזה כל המפלגות שוות להיות יד אחת ללחום נגד כל מי שידבר עבור קיום התורה"ק, ואף המזרחי שכחם רב ועצום הרבה יותר מהאגודה ברוב מנין ורוב בנין ופעלו הרבה לטובת הציונות והמדינה יותר מכל המפלגות, כי הן המה שהמשיכו רוב העולם לציונות ע"י שהתלבשו בלבוש של שם תורה, ואעפ"כ לא הועילו להם כל הזכותים לפעול אצלם אף דבר קטן, הגם שאינם מבקשים דרך התורה מה שקשה לעוברי עבירה כי מסייעים להם הרבה בעקירת

קצא

ויואל משה

הדת, אלא אף ענין קל של האגרת מי יהודי אין בכחם לפעול. ואין להסתפק כלל שמה שנמנעים הממשלה לפעמים באיזה ענינים של הפרת הדת, הוא רק מפחד של חוץ לארץ שלא ישמע קולם של מגידי אמת עליהם בחוץ, ובטח לא מפחד החמשה האגודאים שנותנים להם אותו הכבוד לישב במלכותם וכל קיומם וחיותם הוא מהם ובידם המה, ויודעים היטב שאין להם לירא מהם מאומה, ובקשות ותחנונים בודאי אינם מועילים, כי עניני הדת בנפשם הוא, כמו שהבאתי מאמר הכתוב ונגזלה שנתם אם לא יכשולו. ובפרט שזה כל מגמתם לישב בטח בלא תורה ואמונה.

וכל מי שיש לו מח בקדקדו יוכל להבין ברור כי אלו לא היו משתתפים האגודה ביניהם ומתחממים מהם, היו יכולים ללחום יותר בחו"ל עבור התוה"ק והיו באים לעזרת ה' בגבורים כדת של תורה, והי' בזה כח גדול של עוד כמה רבנים וראשי ישיבות, והי' בזה השפעה יותר גם על התמון, ובודאי הי' בזה פעולה גדולה למנוע אותם מהרבה גזירות ועניני העברת הדת, ויוכל להיות שאז הי' מועיל אצלם גם בקשות ותחנונים, שהיו פונים יותר לדברי יראי ה' מחמת שלא הי' להם חיזוק כ"כ מכל מיני דתיים. לא כן עכשיו, שגם האגודה ביניהם ובידם, ויש להם מזה חיזוק רב, הפסידו הכל. ומה שנמנעים באיזה ענינים לעשות נגד הדת הוא ברור שאין זה אלא מפחד העולם שבחו"ל ומאותן שלא נכנסו בשום מפלגה ולא נתעוורו עיניהם ויכולים להגיד האמת, אולם אנשי האגודה מענה בפיהם שכוחם ועוצם ידם פעלו זה והכל הוא משלהם, אבל משכיל על דבר לא יסתפק בזה ויודע שנהפוך הוא. ואוכל לברר על כל פרטי מעשיהם ודבריהם ששיבתם ביניהם אינו אלא קלקלה, אלא שאין רצוני להאריך בקונטרס הזה בפרטי המעשיות, אבל האמת עד לעצמו.

קיו

והלא עוד בשנים הראשונים של התייסדות הציונות שהיו אז הציונים רק איזה אלפים מועטים, והיראים היו אז הרבה מאות אלפים, וטענו אז המסיתים והמדיחים שיתחברו כל היראים עם הציונים ובודאי יתקנו את הכל, כי הציונים היו אז מיעוטא דמיעוטא, ובודאי תבטל דעתם ברובא דרובא. וטענה זו תפסה אז איזה לבות התמימים, אבל כל הגדולים וצדיקים צעקו אז שחלילה להתחבר עמהם שלא יצמח מזה אלא קלקלה, כי על הציונים אי

ויואל משה

קצב

אפשר להשפיע מאומה, וכל באי' לא ישובו, אלא אדרבה יהיו נמשכין אחריהם עיני הרבה מהיראים, כי שאני מינות דמשכי, וכמבואר בי' בס' אור לישרים הנדפס בשנת תר"ס בעצת הגדולים וצדיקים שהיו אז. ובמכתבו של האדמו"ר מליבאוויטש הה"ק הרשב"י זלה"ה הנדפס שם עוד בחייו הביא שאותן שהלכו בשיטה זו והתחברו עמהם כדי לתקן, ראו אח"כ שאי אפשר לפעול אצלם מאומה ונפרדו מהם, אבל נחלש כחם מלעשות עוד, יען שהיו בתחלה עמהם, והזהיר שם במכתבו מכמה טעמים שלא להתחבר עמהם אפילו כדי לתקן, ושאח"כ אפילו יופרד מהם יחלש כוחו. וכן היתה דעת כל הגדולים וצדיקים, כאשר יראה הרואה שמה, וכן שמענו כולנו מפי כל גדולי ישראל במשך כל הדורות. אבל כל השקלא וטריא שהי' בזה הי' רק לפי המצב שהי' אז, שהיו היראים רובא דרובא והי' מקום לטעות שאפשר לבטלם ע"י התחברות, ולכן הוצרכו גדולי ישראל ליכנס בעובי הקורה לדחות טענה זו. אמנם עכשיו שהיראים המה מיעוטא דמיעוטא בתכלית המיעוט בכל העולם, ואפילו אלו ילכו כל היראים שבכל העולם להבחירות אי אפשר להם להגיע אלא למספר מיעוטא דמיעוטא בתכלית המיעוט נגד רובא דרובא דעלמא בתכלית הרוב, שהמה בדעה אחת בענין הפרת הדת, תו אין מקום להעלות על הדעת להשפיע עליהם ע"י התחברות.

ועיין באלשיך הקדוש משלי א' שהאריך בענינים אלו על הכתובים אם יפתוך חטאים אל תאבה ואל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם, והביא גם מבעל העקידה שכתב שבדאי אין הכוונה שהוצרך הכתוב להזהיר את יראי ה' שלא לילך אתם ללסטם את הבריות, אלא הכוונה שאף לילך אתם בכוונה טובה לשמור את הנקי שלא יפול ברשתם ע"ז צריך הכתוב להזהיר שלא לילך בדרך אתם. גם כתב עוד שם האלשיך עה"כ מנע רגלך מנתיבתם והוא אל תאמר בלבבך לא אתחבר אתם, רק רחוק יהי' ביני ובינם ואתיצבה בנתיב צר בלתי מפורסם, וכאשר תראינה עיני יתיעצו להדיח, אמלטה רק אני ואצא מתוך ההפכה ואהי' רחוק מן ההפסד וקרוב לשכר שירבו עלי מאד מהר ומתן תחת היותי בנתיבתם, ע"ז הזהיר הכתוב שלא יעלה על רוחך שתוכל להמלט על נפשך, ושוב הביא אח"כ דברי המדרש אם יפתוך חטאים אל תאבה, אם יאמר לך פלוני עשיר הוא נלך ונהרגהו אל תשמע לו ואל תאבה לו מפני שמחשבותיו לרעה, וזה תמי' גדולה שעל מעשה שהוא טוב אפשר לומר שרק מחשבותיו לרעה אבל אם המעשה היא בעצמה רע ומר עד בלי די מה לו אצל המחשבה. וביאור הענין שאין הכוונה במה שאמר אל תשמע לו ואל תאבה לו

קצנ

ויואל משה

שלא לשמוע אליו לחטוא עמו, שאין צריך להזהיר ע"ז אלא שהזהירו שמלבד שלא ישמע אליו אל יאבה עוד להיות אתו, כי ימאס חבורתו תמיד. ושמה תאמר א"כ בטלת ממני מצות השבת רשעים בתשובה, לזה אמר שמאחר שהעני פניו להחטיאך ולא יבוש, שוב לא יבוש לקבל ממך לשוב מרעתו. ואל תאמר אחרי בטלו פיתוייו אהי' עמו בדברים זולת זה, ומה גם במילי דשמיא למה אתרחק ממנו, לזה אמר מפני שמחשבותיו לרעה, ואומר אל תלך בדרך אתם אינו במעשה העבירה רק אף להיות עמו בדרך, יעיי"ש שהאריך טובא והבאתי רק תמצית לשונו. ובזה מבואר עד כמה שצריך להתרחק מחבורתם אף מקצה נתיבתם אפילו כדי לתקן, ושם מיירי אך ברשעים בשאר עבירות לא במינות, כאשר חשב בקרא העבירות, ומכש"כ במינים דודאי גרועי טובא, כמו שהבאתי למעלה.

וחוץ לזה אמרו לי בפירוש שנים ממנהיגי המזרחי שיען שיש מפלגות דתיות בכנסת קשה להם יותר לפעול בעניני הדת כי אינם רוצים ליתן חיזוק והתגברות להמפלגות הדתיות, כי כל מפלגה לפי ערך שהיא מתגברת והולכת מחלשת המפלגות האחרות, כי לפי ערך שזה קם זה נופל, ויודעים המה כי מה שיפעלו בעניני הדת יהי' להם מזה חיזוק והתגברות הכח יותר, ורוצים למנוע זה. והנה גם זה אמת ויציב, כי אף שרוצים שיהי' ביניהם מפלגות דתיות להכשיר אותם בעיני העולם, אבל אינם רוצים שיהיו מפלגות חזקות בתוך הכנסת, כי לצורך ההכשר די להם אף אם הם חלשים בתכלית החולשה, ולכן מלבד שמשותפים עמהם בכל דבר, ואלו לא היו נכנסים שומרי תורה ומצות בתוך פוליטיק של המפלגה ולא היו מבקשים מהם לא ממון ולא שום גדולה וכבוד אלא הנחה לשומרי תורה בעניני הדת, אין ספק שהיו יכולים לפעול הרבה יותר בעניני הדת, וכיון שנתארגנו לאותה הפוליטיק להיות מפלגה בכנסת יודעים הממשלה כי די להם כמה שנותנים להם אותו השוחד של ממון וכבוד ואין צריכים לעשות יותר עבור שומרי הדת.

קיה

הנה כתבתי כל זה יען שהאמת הוא כן, אבל לדינא בנידן דידן אין נפקא מינה כי אף לו יהא כדבריהם שעושים תיקונים, אבל כיון שכבר נתבאר שבלקחת חלק בתוך אותה השררה של מלכות המינות טרם זמן הגאולה בחוקים ומשפטים כאלה יש בזה כמה וכמה איסורים נוראים, שכאז"ל מהם הוא ביהרג ואל יעבור, האיך אפשר להתיר זה אפילו עבור תיקונים גדולים, יהי' איך

ויואל משה

קצד

שיהי', הלא אף חכו"ל בתקנתם שבודאי שבכל תקנתם יש תיקונים גדולים. מכל מקום אין בהם לעקור דבר מן התורה לבטל שום איסור שהוא בקום ועשה. זולת בשב ואל תעשה. ואפילו למיגדר מילתא כמו אלי' בהר הכרמל שע"י עבירה זו של שחוטי חוץ החזיר את כל ישראל בתשובה. ואעפ"כ מקשי בגמרא סנהדרין דף פ"ט ע"ב האיך סמכו עלי' ועבדי שחוטי חוץ. ותי' היכא דמוחזק שאני, דאך בשביל דמוחזק בנבואה שרי, לא זולת. ובתוס' שם כתבו הטעם שצריך לזה דוקא נביא כדי שיהי' בטוח ע"י הנבואה שיחזרו ישראל למוטב עי"ז. והרמב"ם פ"ט מה' יסודי התורה הל' ג' העתיק הדין סתם, שההיתר בזה הוא ע"י נביא ולא כתב הטעם. ועכ"פ בלי נבואה אין מציאות לדין זה להתיר איזה איסור לצורך שעה. וא"כ עכשיו שבטלה נבואה אין אפשרות להיתר זה. אבל גם בעת שהי' הנבואה לא הי' מציאות להתיר אלא א' משאר איסורין חוץ מע"ז שאפילו כל הנביאים שבעולם לא יכלו להתיר אף לפי שעה. כמבואר ברמב"ם פ"ט מה' יסודות. וא"כ בשררה זו שיש בה ע"ז ומינות. גם עיקר הממשלה שלפני הזמן שהוא ביהרג ואל יעבור שהוא ע"כ בשביל שהוא מינות וכפירה והוא חמור הרבה יותר מע"ז בלבד בודאי שכל הנביאים שבעולם אין בכחם להתיר זה אפילו בשביל להחזיר כל ישראל בתשובה.

קיט

והנך רואה שהחמירה התוה"ק כ"כ באיסור דחיקת הקץ שלא לצאת חירות מן הגלות טרם הזמן, וכבר נתבאר שבודאי א"א לומר שאין הכתוב מדבר אלא באינם שומרי תורה ומצוות. דאטו ברשיעי עסקינן, ובכלל השבועה הוא ג"כ שלא יתפללו יותר מדאי, שזה ודאי אינו אלא בצדיקים גמורים. כמו שנתבאר למעלה. והנה במה שאמר שמואל אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד גליות בלבד כתבו התוס' במס' שבת דף ס"ג ע"א ד"ה אין אע"ג דהשתא אין ירושלים ואין ביהמ"ק, ואלו לימות המשיח יהי' הכל בנוי, צ"ל דהאי אין בין לאו דוקא, וצ"ל לפי"ז דקאי רק על שינוי הטבעים בטבעו של עולם כמו אור הלבנה כאור החמה וכדומה שינוי הטבעים שלא הי' כן מיום שנברא העולם. שע"ז סובבת הפלוגתא אם יהי' כן תיכף בימות המשיח או בזמן מאוחר אחר ימות המשיח. וזולת זה יש הרבה ענינים בין עוה"ז לימות המשיח, וצריך להבין למה פרט דוקא שיעבוד גליות, וכי ביהמ"ק וירושלים מילתא זוטרתא הוא. ובאמת שהתוס' בתענית ובמגילה נדחקו לתרץ דבכמה מקומות בש"ס משמע דהיכא דאמר לשון אין בין הוא דוקא. ועכ"פ אף אם ההכרח לומר דכאן לשון

קצה

ו י ו א 5 מ ש ה

אין בין הוא לאו דוקא מכל מקום צריך טעם למה בחר לומר רק פרט זה של שיעבוד גליות.

אמנם בדברי הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה בסנהדרין פרק חלק מצינו ישוב ע"ז שהאריך שם בעניני ימות המשיח וכתב שאז הוא הזמן שתשיב המלכות לישראל ויחזרו לא"י ויהי' אותו המלך גדול מאוד וכו' וזכרו יהי' מלא הגוים יותר מן המלך שלמה וישלימו אתו כל האומות ויעבדוהו כל הארצות לצדקו הגדול ולנפלאותיו שתהא על ידו, וכל מי שיקום עליו, יאבדהו השם יתעלה וימסור אותו בידו וכו' ולא ישתנה שום דבר במציאות ממה שהוא עתה אלא שהמלכות תחזור לישראל, והאריך עוד שם בענינים נשגבים שיהיו בימות המשיח עד שכתב לבסוף התועלת הגדול שיהי' בימים ההם הוא שנגנוח משיעבוד מלכיות שהיא מונע אותנו מעשיית המצות כולם וכו' ואין אנו מתאווים ומקוים לימות המשיח לרוב התבואות והעושר וכו', אבל התאוה הנביאים והחסידים לימות המשיח ורבתה תשוקתם אליו למה שיהי' בו מקבץ הצדיקים והנהגת הטובה והחכמה וצדק המלך ורוב יושרו והפלגת חכמתו וקרבתו אל האלקים וכו' ועשיית כל מצות תורת משה ע"ה בלי עצלה, עכ"ל בקיצור יעיי"ש שהאריך טובא.

ומבואר בדבריו הרבה ענינים נפלאים ונשגבים עד מאוד שיהי' בימות המשיח אלא שהמציאות לא ישתנה לפי שיטתו של שמואל שאמר אין בין, ולכן פרט רק שיעבוד מלכיות לפי שזהו היסוד העיקרי שע"י שנגנוח משיעבוד מלכיות נוכל לשמור כל המצות כולם, ובאמת מוכח בדברי הרמב"ם ז"ל במה שאמרו בש"ס גלוי וידוע שרצונינו לעשות רצוניך ומי מעכב שאור שבעיסה ושיעבוד מלכיות, והרי ששיעבוד מלכיות הוא המעכב הגדול לעשיית רצונו ית"ש, כמו היצה"ר. גם במה שאמר הכתוב ועבדתם שם אלהים אחרים פי' רש"י ז"ל ושאר ראשונים דמשנעשו עבדים לעובדיהם הוי כע"ז, וכש"כ שכן הוא במלכות המינות, והרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות מאמר חקור דין כתב דלכן מלך נכנס לדין תחלה שעפ"י רוב כל הציבור נמשכין במעשיהם אחר מעשה המלך, ולכן חשב בפרטיות שיעבוד מלכיות שהוא העיקר בקיום כל התורה כולה, ואם כן ישראל שומרי תורה ומצות, בפרט צדיקים גמורים אם דוחקין את הקץ למהר החירות משיעבוד מלכיות להקים מלכות של תורה מזכין בזה את כל ישראל בקיום התורה והמצות שתלוי בשיעבוד מלכיות וגם מצילין אותן מע"ז שע"י שמשועבדין למלכות עכו"ם הוי כעובדי ע"ז.

ו י ו א ל מ ש ה

קצו

ולכאורה למה אין היתר לעבור עבירה זו של דחיקת הקץ בשביל זכות הרבים כזה של כל ישראל בקיום כל התורה כולה. וע"כ שהחמירה התורה בעבירה זו של דחיקת הקץ שאינה נדחה מפני שום זכותים שבעולם שאין לנו להתחכם על גזירת הבורא ית"ש שאמר אני משעבדך ואני גואלם, הוא ית"ש ואין זולתו. ואם כן האיך יעלה על הדעת שיהי' היתר להשתתף בעבירה זו של דחיקת הקץ ליקח חלק באותה השררה שלפני הזמן, על סמך דמיונות לעשות איזה תיקונים בדת בין המינים שמחריבין הדת. — כתבתי זה לרווחא דמילתא. אבל בלאו הכי כבר נתבאר שאין שום היתר בזה, וגם עיקר הענין שאומרים שעושים תיקונים, נהפוך הוא, שאין בזה אלא חורבן גדול, שיש בזה החזקת ידי המינים במעשיהם באופן נשגב.

קכ

ובאמת שכל היושבים שמה במקום טמא עם הפרוצים והפרוצות שכל מחשבתם למינות וכפירה, ישיבתם שמה משפיעה להיות נמשכין אחריהם. וכתב האלשיך משלי ד' פסוק י"ד שאל תבטח בעצמך גם בהחזיקך בחכמה ומוסר ללכת באורח רשעים כי דע איפוא שלא יסכון לך כ"ז אם לא תמנע רגלך מאורח רשעים כי הלא יכשלך ויוכלו לך, ולא בלבד לכתך בעצתם או שבתך אתם, כי אם אף מליכנס בדרך אשר המה בו תשמר, והאריך עוד בפסוק ט"ו כי אף לעשות קפנדריא לקצר הילוכו להגיע למחוז חפצו אין לעבור בדרך שהרשעים בו, אלא לסבב הדרך כאלו לא הי' שם אותו הדרך מעולם ולא לעבור בו אל מחוז חפצו, יעיי"ש שהאריך טובא. ומכש"כ היושבים אתם זמנים מרובים ויש להם משיבתם ביניהם ריוח גדול של כבוד וממון ופרנסות וכדומה, שזה שוחד עצום שצריכין למצוא חן בעיניהם שבודאי א"א להם ללחום עמהם כראוי אלא אדרבא נמשכין אחריהם. ובתיקונים תיקון י"ג ובמושב לצים לא ישב, מאן מושב לצים, דא לילית אמן דערב רב דאיהי מטמאה כנדה במושבה, וכן ערב רב מטמאין במושבם לצדיקא דיתבין ביניהו כנדה, ואם בצדיקים אמרו שנטמאין בישיבתם בין הע"ר, ק"ו באותן שגם בלאו הכי אינם צדיקים כ"כ ויש בישיבתם שמה גם בלאו הכי עבירות חמורות ונוראות ר"ל. ובישמח משה פרשת בלק כתב ח"ל: אין דבר בעולם מזיק לנפש כמו התחברות עם אדם רשע אף לפי שעה אף אם אינו ניכר נכנס בנפש כמו העכס והארס, וברוב ימים ימצא, וצריך לזה זכות גדול בצירוף העסק בתורה שיצא ממנו העכס והארס כולי האי ואולי אחר זמן רב, עכ"ל.

קצו

ויואל משה

קכא

והנה בגמרא חולין דף ד' אמר רב ענן אמר שמואל ישראל מומר לע"ז מותר לאכול משחיטתו שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב, ופירש"י ז"ל אחאב וסייעתו חזינו בהו דעובדי עכו"ם הוי ובנבילה לא אשכחן בהו דמפקרי ואיכא למימר דיצרא דעכו"ם תקיף עליהו, ויהושפט צדיק גמור, ושקיל וטרי שם הגמרא טובא בדחיות לסתור ראי' זו, אבל סתר כל הדחיות ונשארה הראי' בתוקפה, שוב אמר לימא מסייע לי' והעורבים מביאים וגו' ואר"י א"ר מבי טבחי דאחאב, ודחה על פי הדיבור שאני, ואח"כ הביא ברייתא דמומר לע"ז הוי מומר לכל התורה כולה, ותיובתא דרב ענן, ומעולם נתקשיתי בזה כיון דמסיק דמומר לע"ז אסור לאכול משחיטתו ותיובתא דרב ענן, הדרא קושיא לדוכתא מיהושפט האיך אכל משחיטתו של בי טבחא דאחאב, הלא בכל השקו"ט שבהסוגיא לא מצא דחי' לראי' זו מיהושפט, ולמה אחר המסקנא לא מהדר כלל לתרוצי הך דיהושפט, ולא מצאתי בשום מקום מהמפורשים תי' ע"ז, ובתוס' שם דף ה' ע"א על הא דאמרו עפ"י הדיבור שאני כתבו וא"ת למאי דס"ד דלא הוי על פי הדיבור תקשי דהא אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור, וי"ל דזה הי' יודע שהי' סומך עפ"י הדיבור דלא משל עכו"ם קא מייתי, אבל לא ס"ד שבא הדיבור להתיר האיסור שחיטת טבחים דאחאב.

הנה זה פשוט דודאי יש חילוק בין לסמוך על הדיבור שהוא מעיד שבא מן ההיתר או לסמוך על הדיבור לאכול דבר האסור, שהרי לעבור על איסור בקום ועשה אין לסמוך גם על הנביא אם לא כשהוא למיגדר מילתא כמ"ש ביבמות דף צ' על ההיא דאלי' בהר הכרמל למיגדר מילתא שאני, אך אולי יש חילוק דאן אחרים אסורים לעבור על איסור על סמך דברי הנביא, אבל הנביא עצמו שאליו נגלה הדיבור, בזה אפשר דשרי, שכן משמע לכאורה ממה שאמרו על שחיטת טבחא דבי אחאב כאן עפ"י הדיבור שאני, אבל בלא"ה הוא פלא, כיון שכל הענין שהביאו העורבים הי' בדרך נס שליחות מהקב"ה כמשה ואת העורבים צויתי, ולמה הי' הנס להאכילו נבילה דוקא, הלא הי' אפשרות להביא בשר כשר כגון מיהושפט המלך וכדומה, כמו שהי' אפשרות להביא נבלה, ועשה הקב"ה נס במרע"ה שלא ינק מן המצריות, אף שהוא מותר מן הדין, אלא שאמר הקב"ה פה שעתיד לדבר עם השכינה האיך ינק מן הטמא, כמו שאמרו חז"ל בסוטה, וא"כ כש"כ בנבילה או באל"י שכבר הוזהר עלי' ומדבר עם השכינה תמיד, פלא הוא שיעשה הקב"ה נס להאכילו

ויואל משה

קצח

נבילה, ומובן היטב מה דלא ס"ד מעיקרא לומר בזה עפ"י הדיבור שאני, אלא שצריך להבין לפי המסקנא דמסיק כן, והוא מילתא דתמי'.
 קב

ויש להעיר עוד שהרי ודאי ממה שאכל אלי' מה שהביאו לו העורבים אין ראי' כלל שהרי ה' או בסכנה, כמו שאומרים בפירוש בפיט איש כלכלוהו העורבים ולא מת לשחת, שהצילו אותו כלכלת העורבים ממיתה, שלא ה' לו אוכל אחר, ובמקום פק"נ בודאי דמותר לאכול אף נבילות, כמבואר במשנה יומא דף פ"ג שמאכילין אותו אף דברים טמאים כל מה שצריך להצילו מן הסכנה, וא"כ אין ראי' משם למקום אחר להתיר שאולי אכל בשביל הסכנה, וצ"ל שהראי' הוא מגוף הענין שעשה כן הקב"ה כיון שלא ה' כן במקרה אלא נס מן השמים שנשלח לו אותו המאכל בשליחותו של מקום, ואין דבר טמא יוצא מן השמים, ולא מיסתבר שישלח לו הקב"ה נבילה, אלא ודאי כשר ה' כדת של תורה, וא"כ אינו מספיק התי' של על פי הדיבור שאני, שהרי ע"ז אנו דנין שאינו מסתבר שיהי' הדיבור להאכילו נבילות.

קב

והמהרש"א כתב דהיא גופה אשמעינן דאע"ג דמבי טבחי דאחאב הוי, הותר לו עפ"י הדיבור דבר אסור משום שחיטת טבחי דאחאב, וסיים דקצת קשה כיון דעפ"י הדיבור ה' אמאי לא נימא דהגיד לו עפ"י הדיבור שהי' דבר מותר מזבח דעובדי', וכתב ע"ז בעיון יעקב מבעל שבות יעקב דלא קשה מידי דא"כ מאי אתי לאשמעינן דהי' מבי טבחי דאחאב, אי לא לאשמעינן דמותר לאכול משחיטת מומר לע"ז, או לאשמעינן דע"י הדיבור מותר לאכול דבר האסור כמ"ש המהרש"א עצמו. הנה כתבו שניהם דאתי רב לאשמעינן דמותר לאכול דבר האסור עפ"י הדיבור, ובאמת לדינא אין נפקא מינה כ"כ לידע זה עכשיו, דמכיון דאין ההיתר אלא עפ"י נבואה כאלו' הוי הילכתא למשיחא דבטלה נבואה עד ביאת המשיח כמ"ש הרמב"ם והסמ"ג שהבאתי לעיל, ובגמרא הוצרכו לבאר מה שמבואר בקרא שסמכו על אלי' באיסור שחוטט חוץ, ויצחק סמך על אברהם, וגם מה שלמדין מקרא דאליו תשמעון שטעם ההיתרים האלו שבקראי בשביל שהיו מוחזקים בנבואה, ובשביל שהי' למיגדר מילתא כדי שנדע שבאופן אחר אסור, אבל בהך מימרא דרב שהי' מבי טבחה דאחאב שאין לנו על זה שום רמז במקרא אלא ע"כ קבלה היתה בידו, אין נפקא מינה

קצת

ו י ו א ל מ ש ה

בזה עכשיו, ובפרט לפי מה שכתבתי הוא באמת דבר פלא שיעשה הקב"ה נס להאכילו נבילות.

קכד

והנה בעיקר המימרא דרב שהי' מבי טבחא דאחאב יש סתירה גדולה בדברי המדרש תנחומא פרשת מסעי עה"כ כי אתם באים אל הארץ זש"ה מלפני מבהמת הארץ ומעוף השמים יחכמני, אמר להם הקב"ה לישראל למדו מפרו של אלי' וכו' שלא רצה לילך לע"ז, ומעוף השמים יחכמני אמר הקב"ה למדו מהעורבים שהיו מכלכלים אלי' שנאמר והעורבים מביאים וגו', מהיכן היו מביאים, משולחנו של יהושפט, ולפי שלא היו רוצים העורבים ליכנס לביתו של אחאב להוציא משולחנו כלום לאותו צדיק מפני שהי' ביתו של אחאב מלא מע"ג הוי ומעוף השמים יחכמני אמר להם הקב"ה לישראל למדו מן הפר ומן העורבים ואל תפנו אל האלילים להסתכל בהם, מנין ממה שקראו בענין והורשתם את כל יושבי הארץ וגו', וזה פלא שהוא לכאורה היפך ממש מדברי הש"ס, שא"ד שהי' מבי טבחי דאחאב, ובבעלי התוס' שם בפ' מסעי העירו בזה דלא הוי כשיטת התלמוד, וקשה להבין במאי פליגי, דבקרא אין שום רמז לא כדברי זה ולא כדברי זה, דכתב סתם והעורבים מביאים, ואין שום רמז בזה מהיכן הביאו, וצ"ל בשניהם דקבלה היתה בידם, ואם סתרי הקבלות ע"כ א' מהם אינו אמת, וזה דבר קשה להבין.

וביותר תמו' מאוד לפענ"ד לכאורה להבין דברי המדרש תנחומא דכיון דלדעתם לא נכנסו העורבים כלל לביתו של אחאב אלא הביאו הכל משולחנו של יהושפט, אם כן הרי לא הי' בזה הדיבור כלל להתיר שחיטת טבחא דבי אחאב, וכיון דאין בזה התי' דעל פי הדיבור שאני, לא הי' אפשרות כלל שיקחו מאחאב בשביל שהי' נבילה והם היו שלוחים מהקב"ה בדרך נס לכלכל את אלי', והי' צריך להיות מאכל כשר, ואם כן האידך אמר לתלמוד מכאן שלא להסתכל בע"ז, ומביא מזה ראי' למה דכתיב בקרא לבער הע"ז ולהוריש יושבי' שלא לפנות אליהם, הלא שם טעמא אחרינא אית בי' בשביל אכילת נבילות, ואין ראי' יותר, גם בעיקר הדבר שמביא המדרש ראי' מפר ועורבים למה דמבואר בקרא כבר הקשו בגמרא כי האי גוונא כיהודה ועוד לקרא, שאין להביא ראי' מיהודה למה שמבואר בקרא, וכמו כן אין להביא ראי' מפר ועורבים להקרא.

ו י ו א ל מ ש ה

ר

קכה

ולבאר כ"ז הנה הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות מאמר חקור דין פ"ב כתב דאף שהוכיחו בפ"ק דחולין מקרא דמושל מקשיב וגו' אעפ"כ אין למדין מן הכללות, צא ולמד מדורו של יהויקים ושל צדקי', והובא זה בגליון הש"ס מרעק"א זלה"ה. והוא תמי' לכאורה דא"כ נסתר כל הראי' שבש"ס מהך דאכל יהושפט בסעודת אחאב, דיסוד ראי' זו על מה שאמר לא ס"ד דגברי דאחאב הוי מעלי בשביל הקרא דמושל מקשיב, ואם אין למדין מאותו הכלל, שוב אפשר לומר שידע יהושפט באיזה גברי דאחאב שהיו מעלי ואכל משחיטתם, ומהתימה שהביא זה רעק"א בגליונו ולא העיר מאומה שצ"ב, וגם צריך להבין מה שהביא ראי' מדורו של יהויקים וצדקי' נגד אותו הקרא דכל משרתיו רשעים, דהלא הקרא מיירי במשרתיו שמייתי זה בש"ס על הזובחין אצלו ומשמשינ אותו וכדומה, ומה שאמרו בדורו של יהויקים וצדקי' מיירי בסתם אנשי הדור שאינם משמשינ אותו. ודוחק לומר בכוונתו שכל הדרים תחת הממשלה נקראים משרתים לענין זה ע"ד שאה"כ ועבדתם שם אלהים אחרים כמ"ש רש"י ז"ל דמשנעשים עבדים לעובדיהם הוי כעובדי ע"ז, דבודאי א"א לומר כלל דמה שאמר כל משרתיו רשעים קאי ח"ו על כל הדרים תחת הממשלה שאסור לאכול משחיטתם, ודורות של כל בני הגולה יוכיחו שהיו הרבה דורות צדיקים גמורים. ואף דאפשר שיש לחלק בין מלכות הרשעה של ישראל למלכי עכו"ם, דיותר נמשכין אחר מלכות ישראל בממלכי עכו"ם, והרמ"ע כתב שם הטעם בשביל שנמשכין אחר המלוכה, ואפשר שבשביל זה לא הביא ראי' אלא ממלכי ישראל. אמנם בודאי גם במלכי ישראל יש חילוק בין המשמשינ לפניהם ובין שאר אנשי הדור שדרים שם, כעין מה שהבאתי לעיל מדברי הרמב"ם בפיה"מ בפ"ק דע"ז ובפ"י אמרו בגמרא בסנהדרין דף ק"ב ע"ב על דורו של אחאב דא"א דלא הוי בהון צדיקי, וא"כ דברי הרמ"ע אינם מובנים בזה לכאורה.

וחשבותי דאולי י"ל בכוונתו דהנה ז"ל: מלך נכנס לדין תחילה כנודע מהנהו תרי טעמי דאיתמרו בפ"ק דר"ה, ותו דכולי עלמא גריר אבתרי' כטוב כחוטא, כמו שהוכיחו בפ"ק דחולין מקרא דמושל מקשיב, ואעפ"כ אין למדין מן הכללות, צא ולמד מדורו של יהויקים וצדקי' בפרק חלק דף ק"ג, עכ"ל. וכתב בזה שני ענינים, הא' שכל העם גרורין אחר המלוכה, והשנית שמה שאמרו מושל מקשיב וגו' כל משרתיו רשעים הוא ג"כ מטעם דגרורין אבתרי'. ואפשר שאין כוונתו ששניהם שוין, דודאי משרתיו גרורין אחריו יותר משאר

רא

ויואל משה

העם, אלא שיש להם דמיון במקצת באותו הטעם דגרורין אחריו. ומ"ש צא ולמד מדורו של יהויקים וצדק' קאי רק על מה שנכתב בתחלה בשאר העם, לא על מה שכתב אח"כ במשרתיו, אבל הוא דוחק לפרש כן בדבריו. וחזינו גם בגליון הש"ס מרעק"א שהעתיק דברי הרמ"ע דאין למדין מן הכללות על הא דאמר בש"ס מושל מקשיב, ולא העתיק כלל מה שכתב בתחלה במלך דכולי עלמא גריר אבתרי', וע"כ שהבין דקאי גם על כך כללא דמושל מקשיב, וקשה כנ"ל האיך מייתי ראי' מיהושפט.

קכו

ולכאורה סבור הייתי לומר דאפשר שאין למדין מן הכללות, מכל מקום זה ודאי דכיון שכתב כללא עכ"פ הרוב הוא כן, והטעם שמותר לסמוך על השוחט הוא בשביל חזקת כשרות שלו, ולא מיבעיא לדעת הפני יהושע שהוא חזקה מחמת רוב שבודאי הוא תלוי ברובא, אלא אפילו לדעת הסוברין שהיא חזקה בעצם מלידה עכ"פ אינו נגד הרוב, וא"כ כאן כיון שעפ"י הכל עכ"פ דובן רשעים תו א"א לסמוך בכה"ג על חזקת כשרות דאיתרע חזקתו יען שהוא נגד הרוב, ולא ה' רשאי יהושפט לאכול משחיטתם אם לא מטעמא דמומר לע"ז מותר לאכול משחיטתו, אבל גם זה דוחק דכיון דלאו כללא הוא אפשר לומר שה' יהושפט יודעם ומכירים היטב, אף מי שאבד לגמרי חזקת כשרות מחמת עבירות שעבר מ"מ מהני תשובה דפז"ב דהיינו כשהוא באופן דליכא למיחוש לשום ערמה, וכש"כ בכה"ג אם יודעם ומכירים היטב שלא חטאו מעולם שאפשר לסמוך ע"ז, ובזמן הגמרא היו בקיאים בקים לי' בגוי' כמ"ש הרמב"ם בה' סנהדרין ובטוחו"מ סי' ט"ו אלא שאחר דורות הגאונים אמרו שאין בקיאים עוד בזה, ואין הראי' מיהושפט אלא אם נימא שהוא כלל גמור כמו שאמרו בגמרא לא ס"ד דהוי בהו גברי דמעלי.

קכז

והנלפע"ד נכון בזה דעי' ביעיר אחז מהחיד"א במערכת הכ' אות כ"ג שהביא מהרא"ש והר"ן דאע"ג דאמרינן אין למדין מן הכללות כל היכא דלא אשכחן בהדיא דנפקי מכללא סמכינן עלי' ולא אמרו אין למדין אלא היכא דמוכח מילתא במתניתא או בגמרא. ולפי"ז י"ל דמתחלה הביא שפיר ראי' מיהושפט דכיון דאמר הכתוב כל משרתיו רשעים סובר דהוי ודאי כללא דלא

ויואל משה

רב

אמרו אין למדין מן הכללות כל היכא דלא אשכחן בהדיא דנפקא מכללא. אבל שוב אח"כ כשהביא הקבלה שאמר רב שהעורבים הביאו לאלי' מבי טבחא דאחאב והוכרח לתרץ עפ"י הדיבור שאני, וכבר כתבתי דלא מיסתבר כלל לומר שבא הדיבור להאכילו נבילות, וכמ"ש גם התוס' וסובר ע"כ הפירוש בזה ע"ד שכתב הישמח משה פרשת וירא עה"כ אשר אומר אליך במה שאמרו בגמרא כל מקום שאתה מוצא הר גבוה בידוע שעבדו שם ע"ז, ומביא התוס' בשם הירושלמי דמקשה בית הבחירה האיק, דהא הר המורי' הר גבוה הוא, ומשני עפ"י נביא שאני. וכתב שם בישמח משה דקשה דהר המורי' הוא בית עולמים ולא יתכן היתר עפ"י נביא אלא לצורך שעה, וצ"ל דהדיבור הי' שלא נעבד. וכעין זה כתב החת"ס חלק יו"ד סי' רל"ג בשם מורו הק' הרנ"א זלה"ה דמה שאמר שהי' עפ"י נביא הפירוש הוא שהנביא העיד להם שלא הי' שם בתחלה הר כמבואר במדרש יעיי"ש.

ואם כן י"ל גם כאן דמה שמסיק עפ"י הדיבור שאני אין הפירוש שבא הדיבור להתיר לו דבר האסור, אלא שסמך על הדיבור שאף שהוא מבי טבחא דאחאב מכל מקום הוא מהזביחה של גברי דמעלי שמה. והא תינת אם אמרינן בזה אין למדין מן הכללות, ואפשר שהי' גם בבי טבחא דאחאב גברי דמעלי, אבל אם נימא דכללא היא דוקא דכל משרתיו רשעים אין תי' לדבר לפי המסקנא דמומר לע"ז אסור לאכול משחיטתו. ולפי"ז טובא אשמעינן רב בהך קבלה שהי' מבי טבחא דאחאב דמזה נשמע דאין למדין מהך כללא דכל משרתיו רשעים. וא"כ הרמ"ע שכתב ע"ז אין למדין מן הכללות שפיר קאמר לפי מסקנת הש"ס, ומה שסיים ע"ז צא ולמד מדורו של יהויקים וצדקי' י"ל דאף שאין הענינים שוין לגמרי, מ"מ יש ללמוד משם רבונא גדולה דנראה מדברי הש"ס שכל הדור לא נמשכו אז אחר המלוכה, וזהו ודאי נגד הרוב שברוב פעמים נמשכין הרבה אחר המלוכה, וצ"ל דלאו כל הזמנים שוין בזה. וכעין זה י"ל גם בהך כללא דמושל מקשיב, ומעתה תו לא קשה מידי מה דלא מהדר הש"ס במסקנא לתרץ הך ראי' דיהושפט, כי אותה ראי' דיהושפט לא הי' אלא בתחילת הסוגיא שלא ידע עדיין מהך קבלה שהביאו לאלי' מבי טבחא דאחאב, ולא הי' לו הוכחה לומר בזה אין למדין מן הכללות, אבל אח"כ שהוכרח לומר עפ"י הדיבור שאני, וע"כ שאין למדין מן הכללות, והי' שם גם בבי טבחא דאחאב גברי דמעלי, תו אין ראי' גם מיהושפט, דאפשר דיהושפט אכל משחיטה דהך גברי דמעלי, ומיושב הסוגיא בזה.